

vpl. Pyhäjärvi

Tiistai 20. lokakuuta 2015

Pyhäjärveläisyyden vaali - Karjalan puolustaja

N:o 10 60. vuosikerta

Karjalanmatkan terveisiä

Antero Pärssinen kirjoittaa tuoreita terveisiä syksyiseltä Karjalanmatkalta. Kuva Viipurista: Yrjö S. Kaasalainen. SIVU 9.

Karjalainen kirkkopyhä kutsui

Perheorkesteri Virtanen esiintyi Ikaalisissa Karjalaisessa kirkkopyhässä, lauluvuorossa Konsta Virtanen. SIVU 12.

Esittelyvuorossa Enkkua

Kyllikki Laitinen, Maija Virtanen, Juha Pirkkamaa, Kari Pohjakallio ja Osmo Juvonen kertoivat Enkkuan koulupiiristä. Kuva: Sini Heikkonen. SIVUT 10-11.

Kalevan kisoissa 2014 Kuopiossa: kolme Nopsan heittäjää finaalissa, keskellä Pyhäjärvi-juurinen Tuomas Seppänen, jonka urheilu-ura moukarinheitossa jatkuu komeana. SIVU 6.

Moukarimies menestyy edelleen

Tiistai 20. lokakuuta 2015

Pyhäjärven voimistelu- ja urheiluseura Kaiun juhluvuosi on päättymässä

Palaan vielä historiaan. ”Eräät asian harrastajat rohkenivat kutsua Käkisalmen Sanomien vuoden 1914 viimeisessä numerossa kaikki Pyhäjärven urheilijat ja urheilun ystävät Uudenvuodenpäivänä 1915 kunnantuvulle, jossa kirkonmenojen päätyttyä oli määrä pitää Pyhäjärven voimistelu- ja urheiluseuran perustava kokous. Tätä kokouksutua noudatti kaikkiaan yhdeksän urheiluaatteen innostamaa nuorta miestä, jotka aakkosjärjestyksessä olivat Juho Ijas, Juho Laamanen, Leino Pennanen, Tuomas Pitkänen, Pekka Pulakka, Jalmari Pusa, Juho Päiväläinen, Aati Pärssinen ja Juho Pärssinen. Kaikki läsnäolijat pitivät oman urheiluseuran perustamista Pyhäjärvelle tärkeänä. Ainoa, joka herätti mielipiteiden vaihtoa, oli seuran nimi, koska asiasta ei vielä ollut laajemmalti puhuttu. Muutamia vuosia aikaisemmin Räisälään perustettu voimistelu- ja urheiluseura *Pamaus* oli sitten lopullisena sysäkkeenä siihen, että Pyhäjärven seuralle päätettiin antaa nimeksi *Kaiu*. Tätä nimivalintaa perusteltiin sillä, että kun Räisälässä pamahtaa, kaiu siitä kiirii Pyhäjärvelle.

Kirja on omistettu niille pyhäjärveläisten urheilun veteraaneille, jotka ovat aikoinaan panneet urheilutoiminnan alulle ja henkilökohtaisilla saavutuksillaan vieneet sen moniin suuriin voittoihin vuosikymmenien aikana. Nämä henkilöt ovat uskoneet urheiluun. He ovat rakentaneet aikoinaan toimintansa pyyteettömään todelliseen talkoohenkeen – heidän työnsä kannustakoon edelleenkin pyhäjärveläisen urheiluperinteen vaalijoita entistä parempiin saavutuksiin. ”Edellä mainitut lauseet on lainattu Mauri Vanhasen ja Kari Uusitalon kirjoittamasta Voimistelu- ja urheiluseura Kaiun historia-kirjasta: *Kaiu, joka kiiri kauas...*

Valitettavasti sai pyhäjärveläinen urheilu toimia omalla kotiseudullaan vain 24 vuotta, kunnes sodan seurauksena urheilijoiden oli pakko hajaan-tua ympäri maata. Kaiun muistokilpailuja on jatkettu täällä uusilla asuinsijoilla. On kamppailtu köydenvedossa paikkakunnan päättäjien ja pyhäjärveläistenvälillä, sekä Kaiun muistohiihdossa tai viestinjuoksussa. Viime heinäkuussa Sastamalassa Kaiun 100-vuotisjuhlaviestiin osallistui peräti kuusi joukkuetta.

Tyttöjen jalkapallojoukkue 1920-luvulta.

Urheiluseurat omalta osaltaan edistävät elinikäistä liikuntatottumusta, joka edistää mielen ja kehon hyvinvointia, sekä yhdessä toimimista. Puheenaiheeksi ovat nousseet viimeisten vuosien aikana kohonneet kustannukset mm. urheilutilojen vuokrat. Toivottavaa vain on, että harrastusmaksut eivät nouse esteeksi osallistumiselle. Pyyteetön talkoohenki on seuroissa edelleenkin ehdotonta kulujen karsimiseksi.

Poimin kirjasta ”linkiksi” Toivo Haikosen, poikkeuksellisen innokkaan urheilumiehen. Toivo harrasti yleisurheilua ja painia. Uudella kotiseudullaan hän osallistui vuosittain 90 km:n Pirkanhiihtoon, sekä saavutti ikämiessarjoissa eri kilpailuissa lukuisia voittoja. Lisäksi hän oli I luokan yleisurheilutuoma-

ri, joka osallistui järjestely- ja tuomaritehtäviin Tampereen Pyrinnön kaikissa huomattavissa kilpailuissa. Pyysin keskimmäistä viidestä vunu-kastani kirjoittamaan tähän lehteen koripallohar-rastuksestaan nykyisin tässä samaisessa seuras-sa.

Pyhäjärveläisjuurisat ovat menestyneet urheilussa, siitä olemme lukeneet viime lehdistä. Toivon lehteemme lisää juttuja urheiluharrastuksistanne. Tarttukaa kynään arvon lukijat tai jälkikasvu 100-vuotisen urheiluhistoriamme kunniaksi.

Kuulaita syyspäiviä toivottaen

PIRJO KIIALA,
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön asiamies

Ukkosen sukuseuran kuulumisia

Ukkosen sukuseura ry:n (Sakkolan Koukunniemi, Pyhäjärven ja Sakkolan Lohijoki) perinteinen sukujuhla ja sukukokous pidettiin kesällä 2015 Koke-mäellä 15.8.2015 Anttilan tilalla. Paikalla oli 29 suvun edustajaa. Sukujuhlassa esiintyivät **Elias ja Elina Ukkonen** sekä **Leenamai- ja Raukola**. Lisäksi myynnissä oli arpoja.

Varsinaisessa sukukokouksessa valittiin seuraavaksi toimikaudeksi hallituksessa toimimaan **Tuija Ukkonen** Ikaalisista, **Marjatta Laamanen** Nakkilasta, **Raimo Honkasalo** Porista, **Matti Laamanen** Nak-

kilasta, **Timo Ukkonen** Nakkilasta, **Anneli Soininmäki** Lempäälästä, **Mirja Blomqvist** Helsingistä, **Pertti Marttila** Ruumalalta sekä **Timo Ukkonen** Kangasalta. Toiminnanantarkastajaksi valittiin **Osmo Juvonen** Helsingistä, varalle **Pekka Toivanen** Porista.

Sukuseuran jäsenmaksuiksi vahvistettiin 10 euroa / 2 vuotta, 20 euroa / 5 vuotta, 35 euroa / 10 vuotta, kannatusjäsenmaksu on 7 euroa vuodessa.

Toimintasuunnitelman mukaan toimintaa pyritään kehittämään vaikka sukukokouksiin ja sukujuhlaan

osallistuvien määrä on vähentynyt.

Sukukirjaan kerätään ajan tasalla olevaa tietoa muutoksista, jotka julkaistaan lisälehtisessä. Kesällä 2015 valmistunutta lisälehtistä voit tiedustella Tuija Ukkoselta (lisälehtisen hinta on 5 e/2 e).

Seuraava lisälehtinen ilmestyy kesällä 2015. Materiaalia siihen voit toimittaa Tuija Ukkoselle tuija.ukkonen@ikaalinen.fi tai lisätietoja 040-7534241.

Ensi kesän sukukokous ja sukujuhla ovat elokuun puolivälissä 2016 klo 13 Porin-Rauman seudulla,

tarkempi kutsu tulee myöhemmin.

Marja-Leena Tuomisaari ylläpitää edelleen seuran internet-sivuja, jotka löytyvät osoitteesta www.ukkoset.org. Voit lähettää kuvamateriaalia sivuille Marja-Leena Tuomisaarelle marjaleena.tuomisaari@gmail.com.

UKKOSEN
SUKUSEURAN
HALLITUS

SUVANNON SEUTU
1917-1921
elämää ja ihmiskohtaloita

Osta historiaa kertova teos omaksesi!

Sukututkimuspiiri mukana kuulutko sukuuni -tapahtumassa

Suvannon seudun sukututkimuspiiri oli jälleen mukana Vantaalla kuudennen-toista kerran järjestetyssä Kuulutko sukuuni -tapahtumassa. Tänä vuonna oli tarjolla muun muassa ajan-kohtainen ja mielenkiintoinen **Marja Pirttivaaran** luento geneettisestä sukututkimuksesta sekä **Eero Vuorion** esitelmä sukututkimuksen ja perinnöllisten sairauksien tutkimuksen yhteydestä toisiinsa.

Ohjelmassa oli myös keväällä julkaistun Suvannon seutu 1917–1921 kirjan esittely. Kirjatiimin jäsen **Pekka Intke** kuvailli kirjan tekoa ja keskeistä sisältöä.

Sukututkimuspiirin omalla osastolla olivat kaikki piirin viisi pitäjää mukana. Aluetta havainnollistettiin kartoilla ja myös runsaasti kirjoja ja sukututkimuksia asutuksesta ja oloista oli nähtävänä. Monia suvustaan kiinnostuneita pystyttiin auttamaan pidemmälle ja uusiin kohteisiin.

Lisäksi osastolla oli tuoreiden sukukirjojen tekijöitä tavattavissa. Mukana olivat kirjat: Kuisma – suku Suomen kartalla, Metsäpirtin Ahtiaisten sekä Räisälän Tiurin Jurkkalassa asuneiden Lallukoiden sukukirja. Pärssisen sukuseura oli tavan mukaan myös paikalla, samoin Metsäpirtin Peltoiset.

Sukututkimuspiirin syyskausi oli alkanut jo hieman aiemmin syyskuun lopulla omalla tilaisuudella Karja-

Pekka Intke esittelemässä Suvannon Seutu - kirjaa

la-talolla. Rautulaiset olivat järjestelyvuorossa ja pääteemanä oli ortodoksisukujen tutkimus. Aineistoa löytyy lisää: www.suvannonsuvut.net

Seuraava tapahtuma on lauantaina 14.11.2015 klo 14.00-17.00 Helsingissä

Karjalatalon Laatokka-salissa. Klo 12.00-13.00 koontuu vetoryhmä ja klo 13.00-14.00 on vapaata keskustelua ja tietojen vaihtoa.

ESKO SIMONEN

Vunukan harrastuksena koripallo: kokemuksia ja ystäviä

Aloitin koripallon harrastamisen 7-vuotiaana. Kävin tuolloin Pirkkalan Virin koripallokoulussa kerran viikossa. Kun tulini vanhemmaksi, treenien määrä kasvoi. Lopulta kun pelasin 13-vuotiaana B-tyttöissä, treenejä saattoi viikon aikana olla jopa neljä.

Virissä ollessani pärjäsin niin hyvin, että olin 1-2 vuotta vanhempien joukkueessa, jossa isosiskonikin pelasi. Joukkueemme oli tiivis, koska pelaajia oli aika vähän, ja kaikki tulivat hyvin toimeen keskenään. Sain monia hyviä ystäviä, joiden kanssa vieläkin pidän yhteyttä, ja joista jotkut pelaavat myös nykyisessä joukkueessani.

Pelättyäni seitsemän vuotta Pirkkalassa päätin, että haluan pelata kovempaa, ja vaihdoin isompaan seuraan, Tampereen Pyrintöön. Vaikka olinkin Virissä ollut vanhempien joukkueessa, Pyrintöön vaihdet-

tuani liityin nuorempiin eli C-tyttöihin. Pääsin nopeasti mukaan joukkueeseen ja olin mukana voittamassa SM-kultaa keväällä 2014.

Tänä vuonna pelaan Pyrintön B-tyttöissä SM-sarjassa ja kilpajoukkueemme harjoittelee yleensä viisi kertaa viikossa.

Olimme syyskuussa turnauksessa Latviassa, missä oli paikallisten lisäksi joukkueita Unkarista, Venäjältä, Puolasta ja Valko-Venäjältä. Voitimme turnauksessa oman sarjamme, ja matkan aikana joukkueemme yhdistyi entisestään.

Koripallo on antanut minulle mahtavia kokemuksia ja upeita ystäviä. Tavoitteeni on pelata niin kauan kuin jaksan.

PETRA HURME
15vuotta, Pirkkala

Pirjo Kiialan viidestä
vunukasta
keskimmäinen

Kukitettu koripallon SM-kultamitalisti keväällä 2014.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön

Adressit 10 euroa kappale + postituskulut.
Tilaukset:
Juhani Forsberg
Ryytimaantie 19 A 8
00320 Helsinki,
puh. 050-511 2899
tai

Mistä löydän hyvän lahjan?

Tässä vihje: Hanki kirjapari **Kaunista Vpl Pyhäjärveä**, osat I ja II. Yhteensä 736 sivua ja 1750 kuvaa. Koko A4. Hinta vain 95 euroa + läh. kulut. Lisätietoja ja tilaukset: taubila@pp.inet.fi tai 044 564 1040
Noudettavissa myös johtokunnan jäseniltä ilman lähetyskuluja. Sekä <http://vpl-pyhajarvi.fi/kirjapuoti>
Suvannon seutu 1917-1921 elämää ja ihmiskohtaloita 336 s. Hinta 40 euroa. Tilaukset puh. 040 021 3369. Suvanto-kirjaa vain tästä numerosta 040 021 3369 tai sähköpostistani. Numerosta 044 564 1040 vain Kaunista Vpl Pyhäjärveä.

Vpl. Pyhäjärvi -tuotteita edullisesti lahjaksi ja omaan käyttöön

Hanki nyt **vaakunapaita**, jota saatavana jälleen kaikissa pohjaväreissä valkoinen, helmenharmaa ja musta. Tuote, juuristamme kertova Vpl. Pyhäjärven vaakunapaita, sopii esim. lahjaksi ja asuksesi tuleville kotiseutumatkoiille, vaikka koko ryhmälle. Aidon värisellä Vpl. Pyhäjärven vaakunan kuvalla ja tekstillä PYHÄJÄRVI VPL varustettua erittäin hyvälaatuista T-paitaa löytyy valkoisissa ja mustissa sekä V- että pyöreällä kaula-aukolla, mutta helmenharmaissa vain pyöreäaukkoisena. Koot S, M, L, XL hinta 15 e/kpl ja isommat koot XXL ja XXXL 20 e/kpl. Mustia V-aukkoisia vain muutama iso koko jäljellä.

Seuran 50-vuotishistoriikki (2007) tarjoushintaan 10 eur/kpl.

Postitettaessa lähetyskulut lisätään postituskulut. Tilaukset ja tiedustelut toistaiseksi ainoastaan Kaisa-Liisa Korhonen 050-590 5433, e-mail kaisaliisa.korhonen@kolumbus.fi (huom. muuttunut sähköpostiosoite)

Vpl. Pyhäjärvi-seura ry

Kirkonsanoma

Pelon silmät

Kävin Ateneumissa katsomassa näyttelyä "Tarujen kansat - Kansa, myytit ja tarinat Norjan ja Suomen taiteessa". Kansan suussa kulkeneet kertomukset ovat kiehtoneet taiteilijoiden mielikuvitusta (mm. T. Kittelsen ja E. Munch). Kuinka kammottavasti olikaan kuvattu öistä pimeyttä, josta kiilui kaksi silmää, tai näkki, vedenhaltija, pimeässä yössä nostamassa päätänsä järven pinnasta.

Me saatamme huvittua muinaisista kauhukuvista. Pelko ei meistä uuden teknologiakauden ihmisistäkään ole kuitenkaan minnekään kadonnut. Pelko- ja kauhutarinoita levitetään totena. Pelko on sitä suurempaa, mitä vähemmän tunnetaan tosiseikkoja. Kukaan meistä ei vältty pelon tunteilta. Tällä hetkellä tapahtuu valtavia muutoksia kansojen elämässä sekä valtiollisella tasolla että lähiympäristössä. Nopeat muutokset herättävät pelkoa ja hämmennystä.

Toisaalta, vanhempi sukupolvi on omassa elämässään kokenut niin vaikeita asioita, että voidaan tunnustaa todeksi Valitusvirsiens sanat: "Herran armoa on se, että vielä elämme, hänen laupeutensa ei lopu koskaan. Joka aamu Herran armo on uusi, suuri on hänen uskollisuutensa. Sieluni sanoo: Herra on kaikkieni, häneen minä turvaan." (Valitusvirret 3:22-24).

Menneisyyden tapahtumista voimme oppia, ettei elämämme ole tuuliajolla. Kun "näkki nostaa päätänsä pimeän veden ylle" tai "kiiluvat silmät uhkaavat pimeydessä", meillä on turva, joka ei petä: Kaikkivaltias Jumala pitää meistä huolta, kuulee rukouksemme ja rauhoittaa mieltämme. Me voimme totuudenmukaisesti todeta, että uhkakuvia on paljon, mutta samalla voimme Raamatun Samuelin tavoin pystyttää kiven merkiksi siitä, että "Tähän asti Herra on auttanut meitä" (1Sam. 7:12).

Tuomas Kempiläinen, mietskelijä ja hurskas rukoilija (1379-1471) neuvoo: "Kasvata itsellesi miehuullinen sydän! Älä pelästy niin nopeasti kahisevaa lehteä. Ammenna uutta rohkeutta. Seiso vahvana ja vastusta paholaisen moninaisia iskuja, äläkä usko hänen valheitaan. Herra on kaikkivaltias, hän tulee itse olemaan sinun suojelijasi."

Turhat pelot ja uhkakuvat väistyvät silloin, kun Herra antaa meille rohkeutta ja tyyntyyttä mieleemme. Meillä on myös mahdollisuus osallistua yhteiseen jumalanpalvelukseen joko radion välityksellä tai mikä parempi, seurakunnan keskellä, kirkossa. Toisten tapaaminen rukouksen merkeissä on parasta terapiaa levottomille ajatuksille. Jo se, että voi pukea sanoiksi omat pelon tunteet Jumalan edessä, auttaa eteenpäin.

Kun olin pieni 1940-luvun alussa, päätin aina iltarukouksen sanoihin: "Anna rauha maan päälle". Mietin kyllä silloin, millainen se rauha sitten olisi. Nyt olen elänyt 70 rauhan vuotta Suomessa, kuitenkin joudun yhä rukoilemaan saman rukouksen ja uskon samalla, että lapsen rukous kuultiin ja nykyinenkin huokaus ylittää määränpäähänsä.

SILJA FORSBERG

Tilaa Vpl.Pyhäjärvi-lehti
omaksi, ystävälle tai
sukulaiselle lahjaksi!
Hinta edelleen
vain 30 euroa/ vuosikerta

Soita p. 040 730 2622
tai tilaa nettisivujemme
tilauslomakkeen kautta

vpl. **Pyhäjärvi**

Rakkaamme
opettaja, director cantus

Mauri Matti Toiviainen

s. 6.6.1923 Pyhäjärvi Vpl
k. 2.9.2015 Järvenpää

Puolisoa, isää ja ukkia kaivaten

Kaija

Kati

**Liisa, Pekka, Janne ja Teemu
Martti ja Marjut**

"Tuli rauha, uni kaunis, iäinen"

Siunaus toimitettu läheisten läsnäollessa.
Lämmin kiitos osanotosta.

Rakkaamme
Jaakko

LAPPALAINEN

s. 13.10.1921 Pyhäjärvi Vpl
k. 14.9.2015 Hämeenkyrö

Kaivaten

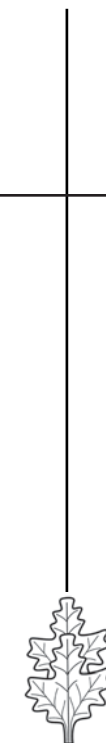
Pertti ja Arja

Raino

**lapsenlapset perheineen
sukulaiset ja ystävät**

*Kertokaa Karjalaan liitävät linnut,
kumpuni kukilta kuiskaus tää.
Polkuni vaikka kauaksi kulki,
Karjalan sineen sieluni jää.
Väsymys tuli kuin hiipien hiljaa,
vei voimat ja unen antoi.
Se taittoi sukumme vanhinta viljaa,
pois rakkaamme luokseen kantoi.*

Siunattu läheisten saattamana 10.10.2015.
Lämmin kiitos osanotosta.

Rakas äiti, mummo ja isomummo

Anna Katri KARVANEN

o.s. Kiiveri

* 27.3.1927 Pyhäjärvi Vpl
† 19.9.2015 Hatanpään sairaala

*Syyskuisena iltana aurinko näyttäytyi,
ja taivas aukeni.
Voimasi hiipuivat, etkä tuntenut enää kipua.
Olimme vierelläsi, pidimme kädestäsi kinni
ja ymmärsimme, että sun lähdeittävä on.
Uneen rauhaisaan vaivuit.
Nyt aurinko kirkaas ja lämpöinen
paistaa sulle ikuisesti.*

Kiittäen ja kaivaten

Mirja

Terttu ja Petteri

Katja, Tomi, Roni ja Henna

Tomi

Sirpa, Tero ja Katri

Päivi ja Kari

Jenny-sisar

Muut sukulaiset ja ystävät

Siunaus toimitettu läheisten läsnä ollessa.
Lämmin kiitos osanotosta.
Kiitokset Ruusukujan hoivakodin ja Hatanpään
sairaalan osasto B1 henkilökunnalle.

Rakkaamme

Elina Torkkeli

o.s. Patrakka

s. 10.11.1920 Pyhäjärvi Vpl
k. 17.02.2015 Hyvinkää

*Emme pyytäneet Luojalta
päiviä lisää
vaan yhdessä kiitämme
taivaan Isää.
Ota hellästi syliisi,
taivaaseen kannan
hellyydellä peittele
ja levätä anna.*

Puolisoa, äitiä, mummoa
ja isomummoa kaivaten

Tauno

Eine perheineen

Eva perheineen

Matti perheineen

Siunaus toimitettu läheisten läsnä ollessa.
Lämmin kiitos osanotosta.

Rakkaamme

Tauno Armas Torkkeli

s. 17.12.1914 Pyhäjärvi Vpl
k. 30.09.2015 Hyvinkää

*Side viimeinen kotiimme
lapsuuden
katkesi hiljaa sammuen.
Sinulle kiitokset kauneimmat
tahdomme antaa,
Sinut rinnalle äidin
nukkumaan kantaa.*

Isää ja Taataa kaivaten

Eine perheineen

Eva perheineen

Matti perheineen

Siunaus toimitettu läheisten läsnä ollessa.
Lämmin kiitos osanotosta.

Rakkaamme

Erkki Johannes Tattari

s. 19.4.1926 Pyhäjärvi Vpl
k. 6.9.2015 Hattula

Kiittäen ja kaivaten

Elvi

Eini ja Pasi

**Lauri, Outi, Luka ja Merle
muut sukulaiset ja ystävät**

*Rannalle himmeän lahden
aurinko laskenut on.
Kutsu jo soi iltahuudon,
taakka jo laskettu on.*

Siunaus toimitettu läheisten läsnä ollessa.

Tuleeko lehtesi oikealla osoitteella?

Soita osoitteenmuutos puh. 040 730 2622 tai tee se sähköpostilla.

Huom. Osoite ei vaihdu muuton jälkeen
pelkästään postiin ilmoittamalla!

Muistokirjoituksia

Jouko Albert Rastaan muistolle

Isämme, maanviljelijä **Jouko Albert Rastas** kuoli 31.3.2015 Sastamalassa. Hän oli syntynyt 16.8.1927 Raudussa. Isän matka alkoi Karjalasta **Hilma** ja **Tuomas Rastaan** perheessä viidentenä lapsena kahdeksasta. Mummo ja äijä aloittivat yhteistä eloaan Raudussa Palkealan kylässä samassa talossa äijän vanhempien kanssa. Mummo ja äijä on vihitty jouluna 1917.

Kahden lapsen, **Elinin** ja **Veikon** syntymän jälkeen he halusivat omaan kotiin, joka sitten löytyi Raudun Vehmaisten kylästä, Hietalahden tila nimeltään. Rakennukset olivat heikkoja, mutta korjaamalla paranivat, uuttakin rakennettiin. Maanviljelyn lisäksi äijä teki rukkeja, vokkeja. Oli karjaa ja sikoja, porsaita teetettiin. Lapsiluvun kasvassa äijä osti uusia maapalstoja. Hietalahdessa syntyivät perheen loput kuusi lasta. **Taimi, Toivo, Jouko, Tyne, Ahti** ja **Erkki**.

Hietalahden tilalla asui Rastaan perhe vajaat 20 vuotta. Äijä halusi uuden tilan, jossa pellot olisivat lähempänä ja rakennukset parempia. Uusi tila ostettiin Pyhäjärven Noitermaasta v. 1938. Uusi navetta oli varustukseltaan parhaita koko kylässä. Kotiutuminen sujui hyvin 10-henkiseltä perheeltä.

Syttyi talvisota. Marraskuussa 1939 oli kodista lähdettävä. Lehmät lastattiin junaan, tavarat tavaravaunuihin. Mummo lähti alaikäisten lasten kanssa kohti Hämettä, Jokioisten pitäjää. Äijä ja kaksi vanhinta poikaa Veikko ja Toivo olivat jääneet Karjalaan, kuten myös Elin lotaksi. Jokioisista oli lähdettävä aika pian Pohjanmaalle uusien sijoitusmääräysten mukaan. Tavarat olivat junanvaunuissa, mutta Tampereen aseman pommituksessa kaikki tuhoutui. Kaksitoistavuotiaan Joukon reppuun oli laitettu särkyvänä esineenä seinäkello. Tuo kello jäi nyt ainoaksi esineeksi Karjalan kodista.

Pohjanmaalla suuntana oli Kuortaneen Lentilän kylä ja Rintalan talo. Kaipaus kotiin Karjalaan oli kova. Maaliskuun 1940 rauhan jälkeen ei ollut toivoa palata takaisin. Siirtoväelle haettiin pysyviä asuinpaikkoja. Noitermaan asukkaat sijoitettiin Hämeenkyröön.

Juhannuksen jälkeen alkoi jatkosota. Mutta silloin tuli sodasta huolimatta mahdollisuus palata Karjalaan. Ja tietenkin Karjalaan palattiin, vaikka oli tieto, että kotia ei enää ollut. Navetasta olivat tiiliseinät pystyssä. Rakennettiin uusi katto. Hevostalliin tuli hyvä tupa, pahviseinillä tehtiin alkoveja. Leikkimökki oli säilynyt ja siellä saattoi nuk-

kuu kesällä. Sitten koitti toinen lähtö, se viimeinen. Vuonna 1944 ennen juhanusta tuli lähtö kiireellä. Noitermaan pysäkillä matka alkoi junalla kohti Keski-Suomea, Keuruuta. Äijä jäi isämme kanssa kuljettamaan tavaraa asemalle.

Ennen kuin isämme pääsi Keuruulle muun perheen luo, teki hän elämänsä kesämatkan. Isälle, joka oli tuolloin vähän vajaa 17-vuotias, oli annettu tehtäväksi levittää apulanta peltoon saatteella, ettei hyviä lantoja ryssille jätetä. Toisena tehtävänä oli tuoda kaksi äijän hevostammaa varsoineen Keuruulle, matkaa noin 600 km. Rattailla vielä viljaa, sokeria ja kaksi top-paa Klubi 77-tupakkaa. Isällä oli kaverina naapurista **Sipposen Esko**, vuoden nuorempi. Toinen varsa jäi matkalla junan alle. Toinen vain kuukauden ikäinen varsa kulki koko matkan emonsa vieressä päästen perille. Matka kesti pojilta parisen viikkoa.

Aikanaan sitten sota päättyi. Suoniemen kunnan Kauniaisten kylässä oli Kauniaisten kartano luovutusvelvollinen. Kartanolla oli sivutila nimeltään Välimäki. Tilaa pidettiin hintavana suurten rakennusten vuoksi, mutta lohkomistehtävää suorittanut **Matikaisen Martti** oli ehdottanut uudeksi isännäksi **Rastaan Tuomasta**, joka on ennenkin tehnyt suuria kauppia. Vappuna 1946 muuttivat Rastat Välimäkeen. Perheessä oli silloin mukana myös isämme Jouko.

Välimäessä alkoi maanviljelys. Isämme avioitui v. 1957 **Tuula Taimi Marjatta Kärjen** kanssa ja perheeseen syntyi viisi lasta: **Selja, Oili**, kaksoset **Hillevi** ja **Kauko** ja nuorimaiseksi **Matti**. Isästä tuli talon isäntä v. 1958. Pelloilla viljeltiin viljaa ja perunaa, juureksia unohtamatta. Kartanotus tarkoitti maidon tuotantoa, sillä äitimme Tuula oli koulutukseltaan karjanhoitaja. Tilaan kuuluvat metsät olivat isällemme tärkeitä ja niitä hoidettiin hyvin. Isä kehitteli esim. tukinajoon uusia välineitä.

Isämme oli myös sahuri, joka 1960-luvulla rakensi pysyvän kenttäsahan Välimäkeen. Lautatarvaa vietiin paljon Tampereelle isoihin lautatarhoihin myyntiin.

Isämme isännöyden aikana tilan peltoalaa lisättiin kaupoilla naapurien kanssa. Isä osti kylän ensimmäisten joukossa puimurin, jolla sitten tekikin rahtityötä naapureille. 1960-luvulla pellot salaajitettiin. Maidontuotanto loppui v. 1982, jolloin samana vuonna rakennettiin uusi kuivuri. Viljanviljelyä oli tarkoitus lisätä ja uutena lajina pelloilla alkoi kasvaa rypsiä. Navetassa oli vielä liha-karjaa.

Oman tilan töiden ohessa isämme ehti myös kunnallisiin luottamustehtäviin. Hän oli mukana Suoniemen kunnan hallinnossa esim. Kauniaisten kansakoulun johtokunnassa. Hän kuului myös urheiluseura Kuloveden Kulon johtokuntaan ja oli mukana kannustamassa meitä lapsia kilpailuissa. Naapuriapua annettiin ja saatiin esim. perunnannostossa ja heinätoissa. Isämme jälkeen tuli Välimäen isännäksi v. 1987 nuorin lapsista **Matti**.

Pappana lastenlapsille

Isä ja äiti ostivat itselleen omakotitalon Mouhijärven Häijästä ja muuttivat sinne v. 1989. Tuosta talosta muodostui lastenlapsille, joita on yhteensä 17, rakastava mummola. Lastenlastenlapsia on 7, joista vanhimmat muistavat kyllä vanhanpappan.

Äitimme kuoleman jälkeen v. 2011 pystyi isä vielä asumaan yksin Häijään kodissa pari vuotta. Kotiapua kyllä jo tarvittiin. Me lapset vierailimme vuorollamme ja huolehdimme isän asioista. Tyytyväinen oli isä elämäänsä. Alzheimerin tauti vei kuitenkin isän oloa turvattomammaksi ja keväällä 2013 hän muutti Rauhankotiin, tehostetun palveluasumisen yksikköön Mouhijärven Iirolaan.

Isämme viimeiset vuodet sujuivat rauhallisesti. Muistin heikkeneminen vei

kokemuksista ei isä koskaan puhunut. Vain kaksi viimeistä elinpäiväänsä isämme oli sairaalassa. Me kaikki lapset olimme hänen luonaan.

Isämme nukkui rauhallisesti ikiuneen pääsiäisviikolla. Isämme siunattiin haudanlepoon kauniina toukokuun lauantaina 2.5.2015 Nokialla Maurinlehdon hautausmaalla äitimme vieren. Siunauksen suoritti Nokian seurakunnan pappi **Arja Kuusniemi**, joka aikanaan siunasi myös äitimme. Maurinlehdon hautausmaalla on myös äijän ja mummon, siis Tuomas ja Hilma Rastaan haudat.

Muistotilaisuudessa Mouhijärven seurakuntakodilla kerroin isämme elämän alkuvuosista Karjalassa. Paikalle oli tullut myös Sipposen Esko, hevosia isän kanssa kuljettanut naapurin poika Karjalasta. **Matti** kertoi arjesta Välimäessä, koska pisimpään asui siellä vanhempiemme kanssa.

Lastenlapset esittivät omia muistojaan papasta. **Tuomas Anttila** kertoi hiihtoretkestä pappin kanssa ja metsäkävelyistä. Hän lauloi Pekka Simojoen laulun Kahden maan kansalainen. Pappa oli omalla tavallaan kahden maan kansalainen: karjalainen Kauniaisten kylässä. Kuten myös kristitty ihminen omaa kaksi kotimaata, taivaan kodin ja maallisen asuinsijan.

Tarja Kallio lauloi adressien lukemisen ohella laulun Vaeltajasta, jolla hän tahtoi kiittää pappaa. **Topi Niemi** lauloi itseään kitaralla säestäen Jo Karjalan kunnalla lehtii puu.

Muistotilaisuuteen oli **Matti** tuonut Välimäen pirtin seinältä seinäkellon, jonka isämme kuljetti repussa turvaan Karjalasta. Kello ei tällä hetkellä ole toimiva, mutta saa olla pirtin seinällä muistuttamassa meitä jälkipolvia isämme suvun juurista. Kellon oli **Hillevi** asettanut näyttämään aikaa 04.55, joka oli isän kuolinhetki.

Muistotilaisuudesta poistuvat vieraat sanoivat kaikki tilaisuuden olleen erittäin lämmin ja rakastava, hyvin karjalainen kuulemma. Vaikka kyöneleet ja suru olivat läsnä, oli vahvana mukana myös ilo ja nauru. Risti-ilmoitukseen olimme valinneet isällemme muistolauseen:

Kun loistat tähtenä iltataivaan, niin muistathan lapsias päällä maan. Teit eestämme Isä niin paljon työtä, siitä Sinulle kiitos ja hyvää yötä.

OILI RASTAS-ANTTILA, yksi lapsista

Niilo Karrelan syntymästä 100 vuotta

Niilo Karrela oli syntynyt Vpl. Pyhäjärven Keljan kylässä 5.6.1915. Hän solmi avioliiton 1944 Käkisalmesta olleen **Hilja Tihveräisen** kanssa ja sodan jälkeen perhe muutti Vampulaan, josta suku sai maanhankintalain mukaisen maatilan rakentaen ja viljellen sitä voimallisesti.

Niilon ja Hiljan perheeseen syntyivät lapset **Anja** 1945, **Aira** 1947 ja **Lauri** 1951. Lisäksi yksi lapsista kuoli nuorena.

Pyhäjärvellä oltaessa Niilo osallistui kylän nuorten rientoihin. Toveruus säilyi uudellakin paikkakunnalla ja perinteisesti kerran vuodessa kokoontuivat Keljan pojat 5-6 hengen ryhmänä vuorotellen eri koteihin. Niilo oli hyvä seuramies ja hänen kanssaan oli nuorempien mukava tarinoita.

Niilo oli varsin ahkera kirjoittaja ja hänen juttujaan voitiin lukea mm. Vpl. Pyhäjärvi-lehdessä. Kotiseutumatkailun avauduttua 1990-luvulla Niilon mieli paloi kotikylään, mutta jo ehtyneet voimat eivät sitä sallineet. Sen sijaan kaikki kolme lasta vierailivat yhteisillä matkoilla ja Laurin ottamat videofilmit katseltiin hyvinkin tarkkaan ja nuorisolle selvitettiin kuvauruuden näkymiä.

Vuoden 1974 aikana suoritettiin maatilalla sukupolven vaihdos ja Laurista tuli isäntä. Samana vuonna Niilo teki ainutlaatuisen matkan sukulaisiin Amerikkaan ja matkasta riittikin kertomista pitkäksi aikaa.

Niilo Karrelan elämä päättyi 11.5.1994 ja hänen vaimonsa Hiljan 10.8.2010.

Kesäkuun kuudentena päivänä 2015 suku ko-

Niilo Karrela nuorena miehenä Karjalassa.

koontui Niilon 100-vuotissyntymän muistojuhlaa viettämään Vampulaan. Isän ja äidin haudalle Vampulan kirkkomaalle laskettiin kukat ja Karjalatalo Toivaaseen kokoonnuttiin muistoaterialle.

REINO ÄIKIÄ

Niilon ja Hiljan lapset hautakummun äärellä vaimalta Lauri, Anja Hovi o.s. Karrela ja Aira Laaksonen o.s. Karrela.

Pyhäjärvi-lehti julkaisee

joka numerossa tietoja perhetapahtumista, kuten merkkipäivistä, edesmenneistä ja valmistuneista.

Muistathan kuitenkin aina kysyä asianosaisilta luvan tietojen julkaisuun.

Moukarimies Tuomas Seppänen: Karjalasta kajahtaa!

Karjalasta kajahtaa! Tämä lausahdus soveltuu hyvin karjalaiset sukujuuret omaavalle moukarinheittäjä **Tuomas Seppäselle**. Kun onnistunut heitto lähtee hänen kädestään, kajahtaa ilmoille muhkea karjähdus.

Tuomas edusti menestyksekkäästi Suomea yleisurheilun MM-kisoissa Pekingissä elokuussa ollen viiden parhaan suomalaisen joukossa. Finaalipaikka oli tähtäimessä ja se myös tuli. Tuomaksen pappa **Onni Seppänen** on syntynyt V.P.L. Pyhäjärvellä Montruan kylässä v. 1919. Evakomatka päättyi Keikyän Kiviniemeen 1949. Evakomatkaltaan Keuruulta löytyi myös puoliso **Kaisa**.

Isäni Onni urheili lapsena Karjalassa perinteisiä lajeja, kuten yleisurheilua ja hiihtoa. Tämä näkyi meillä Kiviniemessä siten, että teimme oman urheilukentän pienelle "maaplantille", jossa silloin lapsena hypättiin pituutta, seivästä, korkeutta ja pelattiin lentopalloa. Kotitien pituus oli 150 m, joten siinä pystyi juoksemaan pikamatkoja ja airtajuoksua. Me lapset rakensimme isän avustuksella lähtötelineistä lukien kaiken itse. Muutama vuosi myöhemmin urheilimme Keikyän Vesan sekä kunnan mestaruuskisoissa Honkolan urheilukentällä.

Talvella hiihdettiin ja hypättiin mäkeä. Mäkihyppyinnostuksen sain, kun isä kuskasi polkupyörän tarkalla minut Karasvuoren kisoihin vuonna 1959. Kodin vieressä oli isoja kallioita, johon sai tehtyä hyviä hyppyreitä. Useat hiihtokätköt katkaisin hyppymäissä, jotka onnekseni kummisetäni **Matti Pohjolainen** aina korjasi.

Kun olimme vielä lapsia, isä tervasi talvisin sukset ja järjesti meille hiihtokisoja. Löysin kotitalon vintiltä vihkön, jossa oli isäni sekä minun merkitsemä hiihtoja mäkituloksia Lahden MM-kisoista 1959 lähtien, myös kotona järjestetyistä kisoista.

Onni-pappa oli myös rakentamassa Keltin hyppyrimäkeä 1960-70-luvun vaihteessa. Se oli ensimmäinen mäkeni, josta pääsin hyppäämään oikeilla mäkituloksilla. Oma mäkihyppyrinani oli melko lyhyt. Parhaimmat muistot ovat Kokemäen ja Harjavallan hyppyrimäistä, joihin valmentajani **Esko Pohjolainen** ja **Jouko Järä** mm. minut autoillaan kuskasivat.

Muutin Poriin töihin 1974. Vaimolleni **Hannellelle** ja minulle syntyi kaksi poikaa **Mikko -79** ja **Tuomas -86**. Elettiin vuotta 1986, kun olimme lasket-

telemassa Hiittenharjulla Harjavallassa. Pikkumäessä oli menossa mäkiharjoitukset. Sinä päivänä Mikko sai ensimmäiset mäkitulokset ja hänen mäkihyppyharrastuksena kesti vuoteen 1997 asti.

Parhaina saavutuksinaan hänellä oli 10-vuotiaana muovimäen Suomenmestaruus Puijolla 1990 ja KLL:n SM-kisoissa 4. sija Saarijärvellä v. 1997. Siirryttyään hiihtäjäksi, piirinmestaruus-mitalien lisäksi Mikko oli parhaimmillaan nuorten SM-kisoissa Saarijärvellä 35.

Vuonna 2006 hän valmistui liikuntatieteen maisteriksi ja valmensi mm. Lapin urheiluakatemiassa Rovaniemellä hiihtäjiä 2008-2015. Työpaikka vaihtui Jyväskylään kesällä, nyt Mikko keskittyy liikuntafysiologiaan, lähinnä tieteellisen ja teknologisen valmennuksen kautta.

Ei siitä koskaan urheilijaa tule!

Tuomas oli pienestä pitäen "rotevavartaloineen" ja voima tuntui kiehtovan häntä. Tarzanliianille oli käyttöä, joka päivä. Harrastukset olivat aluksi partiota, lennokkikerhoa, jalka- ja jääpalloa sekä tennistä.

Rakensimme talkoilla muovimäen Ulvilaan v. 1991. Tuomas oli vasta 6-vuotias, kun hän leiskautti ensimmäisen hyppynsä muovimäestä. Harrastukset olivat kuitenkin 6-12-vuotiaan ikäisellä Tuomaksella hieman sivuseikka, vaikka eri urheilulajeja tuli kokeiltua laidasta laitaan. Niin montaa lajia, että isästä tuntui, ettei Tuomakselta tule koskaan urheilijaa. Jälkeenpäin valmentajat ovat pitäneet Tuomaksen etuna monipuolista urheilutautaa, keskittymiskykyä ja paineensietokykyä.

Elettiin olympiavuotta 1996, kun **Heli Rantanen** voitti olympiakultaa. Tuomas olympiakullan innoittamana meni metsään ja teki itselleen keihään. Seuraava askel oli syksyllä 1997 Eurajoella pidetyt yleisurheilukilpailut, jossa Tuomas sai ensi kertaa oikean keihään käteensä tuloksena 6. sija.

Kaikki heittolajit ja hieman muitakin kuuluivat tuolloin Tuomaksen lajeihin. 12-vuotiaana (1998) Tuomas sai käteensä 2,5 kg moukarin ensimmäistä kertaa. Sen jälkeen oli selvää, mikä oli Tuomaksen lajivalinta. 14-vuotiaana Tuomas osallistui ensimmäistä kertaa nuorten SM-kisoihin Pellossa heittäen moukaria 28,28 m ja sijoitus oli 28.

Sen jälkeen kehitys oli huimaa, erityisesti Kuninkaanhaan urheilulukioon

siirryttyessä. Vain taivas oli kattona, kun Tuomas lueteli hurjia tavoitteitaan. Parhaimpina vuotena ennätysparannus oli jopa 13 metriä (14-15 v.).

Tuomas voitti ensimmäisen moukarinheiton SM-mitalinsa 17-vuotiaiden SM-kisoissa Kristiinankaupungissa ennätyskellään 63,48 m. Ennätys koheni vielä syksyllä 5 kg moukarilla, 63,86 metriin.

19-sarjassa v. 2004 Tuomas kiskaisi 6 kg moukarilla ennätyskseen 69,83 m ja v. 2005 peräti maailmantilaston 3:ksi parhaan tuloksen 75.09. 19-vuotiaana Tuomas edusti Suomea nuorten EM-kisoissa Kaunasissa (7.).

Kristiansandissa tuli 1. arvokisavoitto Pohjoismaiden mestaruus, samoin kuin Suomenmestaruuskin.

Pohjoismaiden mestaruudet Tuomas saavutti myös Tanskan Århusissa 2006 ja Tampereella 2008.

Harjoittelun kovuus toi tullessaan loukkaantumisia vv. 2006 ja 2009, jolloin selän kanssa oli ongelmia.

Keväällä 2011 iski mykoplasma. Kesän 2010 makeimman voiton Tuomas nappasi Lahdessa voitteen **O-P Karjalaisen**.

2008 Tuomas heitti Suomen joukkueessa moukaria 22-vuotiaiden kisoissa Unkarin Debrecenissä, ollessaan toiseksi parhaana suomalaisena 8. Kisoihin pääsy oli epävarmaa, koska harjoituksissa moukarin varsi katkesi ja Tuomas sinkoutui selälleen. Moukarin vastavoima 70 m:n heitossa on 300 kg. Jalan paraneminen kesti pari viikkoa ja sen jälkeen kova treeni aiheutti skalesia lihaksen tulehtumisen. Silloin viimeistään minulle selvisi urheilun epävarmuus, "urheilija ei tervettä päivää näe".

Toistaiseksi parhaan tuloksen 75,31 m, Tuomas heitti Kuortaneen Eliittikisoissa v. 2011 kukistaen mm. Tadžikistanin 80 m heittäneen **DisholdNazarovin**.

Tuomas on nyt tähän mennessä aikuisten arvokisoissa edustanut Suomea Barcelonassa 2010, Helsingin 2012 ja Zurichin 2014 EM-kisoissa. Zurichissa hän venyi finaaliin asti (12.) Tänä vuonna hän pääsi MM-rankingin sijalta 32. MM-kisoihin ja loppusijoitus finaalissa oli loistava 10.

Tuomas on aikuisena edustanut Suomea 12:ssa maaoittelussa (Eurooppa Cup, Suomi - Ruotsi). Moukarinheitossa on tullut 6 perättäistä SM-hopeaa.

Nuorempina Tuomaksella oli talvisin harjoitusleirejä Portugalissa, Teneriffalla ja Etelä-Afrikassa. Perheen isän roolin ja osa-aika töiden vuoksi hän ei ole

Peking 2015: Tuomaksen (vas.) idoli ja valmennusoppeja antanut olympiavoittaja Koji Murofushi.

2010-luvulla osallistunut ulkomaanleirityksiin.

Porin Kalevan kisoissa elokuussa Tuomaksella jatkui SM-hopean sarja. Kalevan kisojen oheislajina oli lasten Hippo-kisojen satakuntalainen 40 metrin juoksufinaali. Siinä voittajaksi selviytyi V.P.L. Pyhäjärven-Montruan kylän sukujuurinen, kun **Esko** ja **Elvi Pohjolainen**, **Antti Pohjolainen** nuorin tytär **Eevi Pohjolainen** kirtasi selvään voittoon.

Tuomas on moukarinheittäjänä vielä nuorehko, 29-vuotias. Keskimäärin moukarinheittäjät lopettavat uransa hieman alle 40-vuotiaana.

Ensi vuoden pääthtäin on Rio De Janeiron olympialaiset.

Mikäli terveyttä riittää, Tuomas ehtii vielä kisata ainakin v. 2020 olympiakisoiissa. Tukijoiden hankkiminen on tässä maailman tilanteessa haasteellista. Ilman taloudellisia resursseja ei kuitenkaan pärjää. Siksi kaikki mahdollinen tuki mitä on saatavissa on arvokasta.

Jutun kirjoittaja on Onni ja Kaisa Seppäsen poika

MARKKU

Eevi Pohjolainen palkintonsa vastaanottamassa.

Pitäjäyhteisöt taas yhdessä matkalla, osa 2: Terijoki – Inkeri – Rautu – Metsäpirtti

Toisen matkapäivän aloitimme Terijoelta, kuten syyskuun lehdessä kerrottiin. Päivän aikana tutustuimme Pohjois-Inkeriin. Käytyämme Kuokkalassa **Ilja Repinin** taiteilijahuvi- lalla siirryimme vanhan rajan yli Inkerinmaan puolelle, ja vuorossa oli pysäyttävä ja ajatuksia herättävä kohde, Levassovan muistohautausmaa.

Se sijaitsee Pietarin pohjoispuolella noin 10 km vanhasta Suomen rajasta lähellä Haapakankaan kylää. Alueelle, jonka ympärille pystytettiin vuonna 1937 kolmessa päivässä lauta-aita, on joukkohaudattu lähes 50 000 poliittisten vainojen uhria, suurin osa vuosina 1937-1938.

Alue avattiin vuonna 1989 ja vasta silloin paikalliset asukkaatkin saivat tietää, mitä aitausten sisällä oli. Alueelle on sen jälkeen pystytetty useita muistomerkkejä, myös suomalaisille uhreille. Alueen portilla on vaikuttava muistomerkki, joka ilmentää pienen ihmisen murskautumista rautajättiläisen käsittelyssä.

Opastuvassa myytiin myös suomenkielisiä esitelykirjasta, joka sisältää karun kertomuksen siitä, miten systemaattisesti ihmisiä ja ihmisryhmiä voidaan tuhota.

Vaatimaton, mutta mielenkiintoinen käyntikohde oli ns. ristikivi, joka sijaitsee keskellä Kannasta metsässä pienen matkan päässä Lempaalan ja Terijoen väliseltä maantieltä. Se on Pähkinäsaaren rauhan 1323 ja myös Tarton rauhan 1920 rajapyykki. Rajan merkiksi kivilohkareeseen on kaiverrettu kaksi pientä ristiä.

Pähkinäsaaren rauhan raja oli ensimmäinen Ruotsin ja Novgorodin välille muodostettu rajalinja. Paikan vaatimattomuudesta huolimatta siellä saattoi kokea vuosisataisen historian havinan.

Kolmas matkapäivämme suuntautui Etelä-Inkeriin. Mukaan saimme erinomaiseksi oppaaksi **Vladimir Kokon**. Hän on mukana monissa inkeriläisten yhteistyöelimissä ja kertoi monipuolisesti niin Inkerin historiasta kuin nykytilanteesta.

Ajoimme ensin patotietä pitkin Kronstadtin, joka osoittautui vanhaksi kauniiksi puistokaupungiksi. Osa kaupungin linnoituksesta kuuluu Unescon maailmanperintöluetteloon.

Kaupunki on ollut 1700-luvulta lähtien Venäjän laivaston tukikohta, ja sotilasluonteensa vuoksi se avautui ulkopuolisille vasta 1990-luvulla. Kaupunkikuvaa hallitsee suuri kultakupolinen laivaston nimikkokirkko,

joka on myös sisältä upeasti koristeltu. Kirkkoaukiolla oli paljon väkeä, sillä siellä oli merisotilaiden valtilaisuus.

Palasimme patotien toista haaraa mantereelle ja pysähdyimme Pietarhöviin, keisarilliselle kesäpalatsille, jonka monia suihkulähteitä ihasteltiin ja ihmeteltiin.

Kiersimme Pietarin eteläpuolelta kahdeksankilometristä kehätietä pitkin. Pietarihan on aikanaan rakennettu inkeriläisten asuttaman alueen keskelle. Nimensä Inkerinmaa on saanut tuhat vuotta sitten eläneen ruotsalaisprinsessa Ingegerdin mukaan (ruotsiksi Ingermanland, Ingegerdin maat).

Kehätien varrella on useita uusia, suuria kerrastalo-alueita. Viisi miljoonaa asukasta tarvitsee paljon asuntoja, se on selvä. Suomalaisen silmään ne näyttivät kuitenkin vähän ahdistavilta, vaikka ovatkin kauniimpia kuin neuvostoaikaiset kerrastaloalueet.

Toisin kuin Pohjois-Inkeri, joka on kumpuilevaa metsäistä aluetta, Etelä-Inkeri on tasaista aluetta, ja siellä on isoja peltoaukeita. Sodan aikana alue oli saksalaisten miehittämää, ja sotamuistomerkkejä näkyi useassa paikassa. Inkerin maaseudulla, kuten Kannaksellakin, vuorottelevat uudet isot, yleensä kaksikerroksiset omakotitalot (joissa monissa oli myös torni) ja vanhat mökit kuokistavien puutarhojen ja kasvimaiden ympäröiminä.

Kolmannen yön olimme Raudussa sijaitsevassa Igoran lomakeskuksessa, jonka kerrotaan olevan Putinin lähipiirin omistuksessa. Lomakeskus on viihtyisä, väljästi rakennettu alue, jossa on monipuoliset liikuntamahdollisuudet (mm. jäähalli, kylpylä, maauimala, keilahalli, laskettelurinteet). Lähellä sijaitseva Pietarin miljoonakaupunki tarjoaa hyvät asiakasmarkkinat, ja paikka lienee suunniteltu hyväntuloisia venäläisiä ajatellen. Me tähyilimme laskettelurinteiden päältä Laatokalle ja yritimme katsoa, millä suunnalla Pyhäjärvi on.

Matkalla kävimme monissa kirkkoissa, sekä luteri-

Vladimir Kokko.

laisissa että ortodoksikirkkoissa. Jo menomatkapäivänä pistäydymme Lintulan luostarin uudelleen rakennetulla kirkolla. Nyky-Venäjällä ortodoksikirkot ovat hyvässä kunnossa, niitä korjataan ja uusia rakennetaan, esimerkiksi Metsäpirtissä Palkealan hautausmaan lähelle melko harvaan asutulle alueelle oli valmistumassa komea tiilinen ortodoksikirkko.

Inkerin luterilaiset kirkot sen sijaan joutuvat toimimaan vähäisillä resursseilla. Seurakunnat ovat pieniä, koska luterilainen väestö asuu hajallaan ja inkeriläisiä asuu nykyään paljon muualla kuin Inkerinmaalla, mm. Virossa ja Suomessa. Se vaikeuttaa oman kulttuurin ja uskonnon ylläpitämistä. Varoja mm. kirkkojen kunnostamiseen tarvittaisiin. Toimintaa näytti silti olevan paljon ja mielialat olivat valoisat.

Luterilaisista kirkkoista, joissa kävimme, osa on säilynyt ja otettu uudelleen käyttöön (kuten Toksovasa), osa on rauniokirkkoina (kuten Skuoritsassa) ja osa tuhoutunut, mutta rakennettu uudelleen (kuten aikanaan Suomen rautateille kuulunut Haapakankaan kirkko ja Tuutarin kirkko).

Paikallisia inkeriläisiä tapasimme mm. Toksovan kirkolla, jossa kirkkoherra kertoi seurakunnan toiminnasta, sekä lounaalla vanhainkodissa Skuoritsassa.

Seurasimme myös **Larin Parasken** elämäntarinaa. Kävimme hänen syntymäkylässään Lempaalan Mäkienkylässä ja kotiinlähöpäivänä, kun liikuimme Raudussa ja Metsäpirtissä, kävimme Vaskelassa Taipaleenjoen etelärannalla, jossa hän asui aikuisikänsä ja Palkealan ortodoksisella hautausmaalla, jonne hänet on haudattu.

Monen matkalle osallistuneen juuret olivat samaan tapaan sekä Etelä-Kannaksella että Inkerinmaalla. Ennen vallankumousta Suomen suuriruhtinaskunnan ja Venäjän raja oli avoin ja kanssakäymistä rajan yli oli paljon.

Matkan ohjelma oli monipuolinen ja sisälsi hyvin erilaisia, mielenkiintoisia kohteita. Järjestelyistä pääasiassa huolehtineet **Pirkko** ja **Kalevi Hyytiä** ovat Etelä-Kannaksen ja Inkerinmaan "tietopankkeja", ja Kalevi on tehnyt mittavan työn Metsäpirtin sukujen ja talojen historian tutkimisessa ja dokumentoinnissa.

Saimme hyvän kokonaiskuvan paitsi Inkerinmaasta, inkeriläisten tilanteesta ja elämästä, myös elämästä Etelä-Kannaksella ja vanhan rajan pinnassa.

KIRSTI NASKALI

Muistomerkki Levassovassa. Kuvat: Yrjö Inkinen.

Laatta Mäkienkylän kaupan seinässä.

Kronstadtin kirkko.

Viulisti Elias Nyman – stipendiaatin vuosi

Keväällä 2014 pyhäjärveläistäustainen nuori viulisti **Elias Nyman** sai Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön apurahan, jonka turvin hän sai hie- man rahoituslisää jatko- opintoihinsa, jotka hänen alallaan eivät ole siitä hal- vimmaasta päästä. Vuotta myöhemmin tarjoutui mahdollisuus kuulla Elias Nymanin soittoa ja saada tilaisuus lyhyeen haastatte- luun.

Jyväskylän seurakunnan kesäkonserttisarjassa 2015 otsikoituaan ”Romantiikkaa ja nostalgiaa” antoivat Eli- as Nyman ja **András Sza- bó** 21.7.2015 Tulumäen kirkossa konsertin, joka kokosi varsin runsaan yleisön. Viulistimme pianoa soittavana parina oli unka- rilaissyntyinen pianisti ja ur- kuri **András Szabó**, joka toimii urkujensoiton opet- tajana Jyväskylän ammatti- korkeakoulussa. Elias Ny- man valmistui vuonna 2012 samasta oppilaitoksesta erinomaisin arvosanoin.

Nuorten taiteilijoiden ohjelmassa oli kaksi suurta kamarimusiikkiteosta 1800-luvulta, **Johannes Brahmsin** Sonaatti viululle ja pianolle nr. 1 G-duuri sekä **César Franckin** Sonaatti viululle ja pianolle A- duuri. Molemmat teokset vaativat sekä teknistä taitu- ruutta että syvällistä tulkin- taa. Yleisö palkitsi taiteilijat runsain aplodein ja saivat kuulla ylimääräisenä **Jules Massenetin** säveltämän meditaation oopperasta *Thais*.

Konsertin jälkeen Elias Nyman kertoi muutamin sanoin kuluneesta vuodes- ta ja jatkosuunnitelmistaan. Hän on opiskellut stipen- diaattivuoden ajan Sveitsis- sä Zürichissä venäläisen mestariviulistin professori **Ilya Gringoltsin** johdolla. Hänet valittiin jatkamaan tänä syksynä maisteriopin- tojaan saman maestron joh- dolla.

Elias Nymanin soitin on jyväskyläläisen **Mika Lah- tisen** vuonna 2012 raken- tama viulu, joka soi varsin mehevästi. Viulun ovat myös Eliuksen kansainväli- set opettajat kelpuuttaneet hänen instrumentikseen. On hienoa, että Suomessa osa- taan rakentaa tällaisia viulu- ja, joiden vaihtamiseen tar- vittaisiin jokin **Guarnerin** tai **Stradivariuksen** mes- tarisoittimista.

Konsertissa kuullun ro- manttisen viulumusiikin li- säksi Elias Nyman soittaa myös vanhempaa, kuten esimerkiksi barokin aika- kauden (**Bach, Händel, Vivaldi** jne.), mutta myös modernia viulumusiikkia erilaisissa kokoonpanoissa.

Edessä olevat kuukau- det ja vuodet kuluvat Zü- richissä maisteriopintojen parissa. Toivottavasti saame- tulevaisuudessa kuulla lisää näiden opintojen he- delmiä. Vpl. pyhäjärveläi- set saavat olla ylpeitä ”omasta” viulististaan, ja toivottaa hänelle menestys- tä opinnoissaan.

JUHANI FORSBERG

Elias Nyman (oik.) ja pianisti András Szabó Tulumäen kirkossa 21.7.2015.

Heikki Mäntysaari väitteli teorettisesta fysiikasta

Heikki Mäntysaari väit- teli tohtoriksi teorettisesta fysiikasta kesäkuussa väi- tös kirjalla ”Scattering off the Color Glass Condensate”. Väitöstyö antoi uutta tietoa luonnon pienimmis- tä rakenneosasista ja niiden välisistä voimista.

Heikin isoäiti **Aino Kan- gasniemi** (o.s. Käyhkö) on syntynyt VPL Pyhäjärvellä Konnitsan kylässä 1920. Sieltä hänen perheensä pää- tyi evakkona erinäisten vai- heiden jälkeen Tampereel- le, jossa perheeseen syntyi myös Heikin äiti **Hanna**.

Heikki valmistui ylioppi- laaksi Oriveden lukiosta vuonna 2007 ja jatkoi fysii- kan opintoja Jyväskylän yli- opistossa. Opinnoissa hän keskittyi hiukkasfysiikkaan, jossa luonnon perusvuo- rovaikutuksia ja aineen raken- netta tutkitaan törmäyt- tämällä hiukkaskiihdyttimis- sä keskenään erilaisia hiuk- kasia. Väitöstutkimuksessa selvitettiin erityisesti, miten aineen pienimmistä raken- nepalikoista saadaan tietoa törmäyttämällä hiukkas- kiihdyttimissä keskenään atomien ytimiä.

– Tutkimukseni osoittaa, että niin kutsuttu vahva vuo- rovaikutus aiheuttaa suu- reen nopeuteen kiihdyte- tyille atomytimille moni- puolisen ja mielenkiintoi- sen sisäisen rakenteen, Män- tysaari kertoo.

Kuvassa vasemmalta oikealle väitöstyön ohjaaja Tuomas Lappi, väittelijä Heikki Mäntysaari ja vastaväittäjä Jamal Jalilian-Marian. Kuva: Ville Kotimäki.

Atomytimestä hiukkaspuuroksi

Kun kaksi raskasta atomi- ydintä törmäävät toisiinsa, syntyy törmäyksessä hyvin kuumaa ja tiheää ydinainet- ta, jota kutsutaan kvarkki- gluoniplasmaksi.

Heikki työskenteli väitös- kirjaa tehdessään Jyväsky- lään yliopiston Fysiikan lai- toksella, jonka raskasioni- törmäysten tutkimusryh- mässä on pitkään tutkittu tällaisen kuumen ydinaineen

käyttäytymistä. Väitöstyön tulosten avulla voidaan pa- remmin ymmärtää tällais- ten hiukkastörmäysten ta- pahtumia.

– Raskaiden ytimien tör- mäyksiä tutkimalla voime myös luoda laborato- riossa samanlaiset olosu- hteet, jotka vallitsivat maail- mankaikkeudessa sekunnin murto-osa alkuräjähdyksen jälkeen, Mäntysaari taustoi- ttaa tutkimuksen motivaati- oita.

Väitöksen jälkeen Heikki siirtyy tutkijaksi Yhdysval- tojen kansalliseen hiukkas- kiihdytinlaboratorioon New Yorkin osavaltioon. Kyseessä on amerikkalais- ten vastine Euroopan CERN-laboratoriolle, ja tarjoaa erinomaiset mah- dollisuudet pureutua hiuk- kasfysiikan avoimiin kysy- myksiin.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallinto

Hallintoneuvoston varsinaiset jäsenet:

Esko Pulakka pj, Nokia
Tuomo Hinkkanen vpj, Kokemäki
Teuvo Henttonen, Hollola
Raija Holma, Ikaalinen
Yrjö Inkinen, Tampere
Antti Kaikkonen, Tuusula
Jari Kukko, Lempäälä
Merja Luukkanen, Sastamala
Juhani Paajanen, Vantaa
Kalle Pakarinen, Imatra
Jukka Pehkonen, Pälkäne
Martti Pärssinen, Helsinki

Varajäsenet:

Lea Jokinen, Ikaalinen
Silvo Kaasalainen, Vantaa
Kari Kyander, Sipoo
Jukka Pusa, Sastamala
Risto Toiviainen, Hämeenkyrö
Anne Viitalaakso, Nokia

Hallitus, suluissa varajäsen:

Pertti Hakanen, Sastamala
(Mauri Hauhia, Turku)
Juhani Forsberg, Helsinki
(Tarja Kopalainen, Sastamala)
Kirsti Naskali, Nokia
(Yrjö Inkinen, Huittinen)
Pirjo Kiiiala, Tampere
(Tuomo Hinkkanen, Kokemäki)
Markku Pärssinen, Sastamala
(Kari Aikäs, Sastamala)

Matkailunäkymiä Karjalasta

Käkisalmen museon ovella auringon paisteessa Valentina, Larissa, Hannu, Antero, Maria. Kuva: Yrjö S. Kaasalainen.

Teimme pienessä porukassa jokasyksyisen matkan Karjalaan. **Putuksen Hannu** ja **Kaasalaisen Yrjö** nousivat minut Hollolasta perjantaina 2.10. aamupäivällä. Suuntasimme Vaalimaan kautta Viipuriin.

Ennen Vaalimaata yhytimme nykyisin harvinaisen kahden rekan henkilöautokuljetuksen kohti itärajamme. Muuta liikenneä ei sitten juuri ollutkaan, rajan läheisyydessä matkanneita bensanhakijoita lukuun ottamatta. Rajahovissa pysähdyimme kahville. Kesäkuun jälkeen olivat Rajahovin kaupat sulkeutuneet. Kahvia, makeisia ja muita pikkutavaroita oli myynnissä kahvila-ruokalan puolella.

Hiljaisuus merkitsi sitä, että rajamuodollisuuksiin ei mennyt turhaa aikaa. Wiipurin Veikoissa kävi valuutanvaihto myös kitkattomasti kurssiin 72,0. Majoituttuamme torin viereiseen Viktoria-hotelliin lähdimme Kauppahalliin kahville ja ostoksille.

Halliin yläkerrassa aikaisemmilta käynneiltä tuttu myyjä oli sikeässä unessa, kun noin neljän aikaan ilta-päivällä ehdimme sinne. Herättyään hän palveli erinomaisesti. Taisipa olla tällä kertaa vähän höylympi alentamaan hintojakin. Muu-

toin ei kauppa kyllä käynyt hallissakaan. Ostajia kun ei ollut kuin muutama.

Lauantaina aamulla suuntasimme Pyhäjärvelle ja Käkisalmeen. Uutta oli se, että saimme ajaa tasaista asfalttia ennen Muolaata ollutta vanhan Pietarin tien 100 metrin pätkää lukuun ottamatta! Kiviniemessä ovat tietyt käynnissä niin maanteiden kuin rautatienkin osalta. Uuden rautatien ylitys tapahtui jo uutta reittiä pitkin.

Pyhäjärvellä kävimme kuntakeskuksen kaupassa tavanomaisilla hirssiostoksilla. Siellä oli asiakkaita aivan totuttuun malliin. Samoin näyttivät kaupan valikoimat aivan entisiltä. Sinne eivät nykytuulet ja kurssin heikkeneminen ole vaikuttaneet mitään. Samoin oli tilanne Lankisen mäen karjatilan kaupassa.

Poikkesin myös lyhyesti synnyinkodissani, jonka isä oli rakentanut vuonna 1927. Siellä se talo sinnittelee edelleen, vaikka viereen on tullut merkittävä rakennuskanta; ne karjatilan rakennukset **Lankisen** ja **Happosen** entisillä mailla. On se Ellinkin entinen koti vielä entisessä kuosissaan. Meidän talossa nykyinen kesäasukas sairastaa. Sytostaattihoidojen jäljet olivat näky-

vissä, tosin nopeasti pipolla peitettynä.

Matkamme jatkui Käkisalmeen ja siellä linnan museoon, jossa saimme tavanomaisen lämpimän vastaanoton. Meille uudessa Käkisalmi-ravintolassa tarjotun lounaan aikana käytiin läpi kuulumisia puolin ja toisin. Merkittävänä asia tuli esille se, että museolla oli ollut hyvä asiakas-kesä. Suomalaisia oli ollut todella vähän, mutta venäläisten määrä oli kasvanut oikeastaan yli odotusten. Johtopäätös: kun ruplan kurssimuutos teki Suomesta kalliin maan, niin venäläisten matkakohteet jäivät sille puolen rajaa.

Myös Käkisalmessa näkyi Pietari – Sortavalan tien rakentaminen Vuoksen yli johtavien siltojen leventämisestä. Ei ole vaikeaa väittää, että kun muutamassa vuodessa tuo koko väylä Pietarista Sortavalaan valmistuu, suuntautuu miljoonakaupungista moninkertaisen liikennevirta kohti pohjoista, Karjalan kannaksen upean ihaniin maastoihin ja vesistöille.

Illaksi palasimme takaisin Viipuriin, jossa osallistuimme Karjalan Liiton järjestämiin illallistanssiaisiin. Maittavan illallisen olivat kotiseutuneuvos **Aira Vii-**

taniemi ja keittiömestari **Pekka Pärssinen** loihittaneet noin sadan vieraan nautittavaksi.

Illan ohjelmasta vastasivat puheenjohtaja **Marjo Matikainen-Kallström**in jälkeen juontaja ja hanuristi **Seppo Soittila** ja mainiot solistit **Hannu Lehtonen**, laulu, ja **Mervi Myllyoja**, viulu. Juhlavieraita tanssitti Karelia-orkesterin puhallinseitsikko. 1930-lukuhenkiseen iltaan kuului tietysti myös yhteislauluja. Lopuksi lauletti Karjalaisten laulu kuului sellaisella volyyymillä, että tuli mieleen kuinkahan se vuosisatoja vanha torni tuon äänen kestää?!

Sunnuntaina olikin sitten enää kotiin paluu. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun Karjalan reissulta tulin kotiin Hollolaan alkuiltapäivästä. Enkä usko, että Kaasalaisen Yrjökaan on noin sadalta Karjalan matkaltaan palannut näin aikaisin sinne Harjavaltaan.

Kiitokset Hannulle jälleen hyvästä, turvallisesta kyydistä ja teille molemmille Yrjö ja Hannu hyvästä matkaseurasta

ANTERO
PÄRSSINEN

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiöltä tuotteita itselle tai lahjaksi:

Pyhäjärvi-kirja
350 s. Reino O. Kukko – Kaarle Viika, 1989. Historiaa sanoin ja kuvin, sekä murrenasto selityksineen. Hinta 25 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 60-vuotishistoriikki
136 s. Reino Äikiä, 2008. Runsaasti kuvia ja muisteluja säätiön alkuajoilta ja eri paikkakunnilla pidetyistä Pyhäjärvijuhlista ja muista pyhäjärveläisten tapahtumista. Hinta 20 euroa.

Suvannon seutu 1917-1921, elämää ja ihmiskohtaloita
336 s. Suvannon seudun paikallishistorian työryhmä, 2015. Hinta 40 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-pöytästandaari
Suunnittelu Kaarle Viika, 1963. Hinta 42 euroa.

Vpl. Pyhäjärvi-isännänviiri
Koko 45x400 cm. Suunnittelu Kaarle Viika, 1992. Hinta 75 euroa.

Hintoihin lisätään postituskulut.

Tilaukset ja lisätiedot säätiön asiamies Pirjo Kiiala, puh.0442815 047 tai [pirjo.kiiala\(at\)gmail.com](mailto:pirjo.kiiala(at)gmail.com).

Tiesitkö tämän Pyhäjärven vaakunasta?

Vaakunan kuviot on otettu Pyhäjärven kirkkoaholle 1936 pystytetystä lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkin huipulla olevasta lyhdystä, jonka yläpuolella oli Karjalan vaakunakuvio. Idea on rovasti **Kaarle Viikan** ja heraldisessa muotoilussa avusti heraldikko, graafikko **Kaj Kajander**, 1989.

Vaakunan selitys:
Punaisessa kentässä kultainen lipuke, jossa musta, kulmikas tylppäkärkinen ankkuriristi; ristin alin sakara muita pitempi. Lipukeen yläpuolella kaksi irtonaista, toisiaan vastaan iskevää käsivartta, joista oikea pittee miekkaa, vasen käyrää sapelia; kaikki hopeaa.

Kotikokin kertomaa

MITÄ TEILLÄ SYÖDÄÄN?

Onko perheelläsi ja suvullasi omia reseptejä tallessa?

Kerro ne

Vpl. Pyhäjärvi-lehden lukijoille Kotikokin kertomaa -palstalla.

Vpl.Pyhäjärvi-seurassa muisteltiin nyt vuorostaan Enkkuan koulupiiriä

Sunnuntaina 20.9. kokoon-tui Karjalatalolla 30 hen-gen joukko kuuntelemaan muistoja Enkkuan koulupiirin alueelta. Sitä käsittelevä kirja Ikkuna Karjalaan - Enkkuan koulupiirin kirja, joka julkaistiin julkaistiin vuonna 2001.

Osmo Juvonen oli tilaisuuden puuhämies ja pyytänyt kirjatoimikunnan jäseniä mukaan. **Kari Pohjakallio**, jonka puoliso on **Aini o.s. Nokelainen**, tarkasteli Saapun kylää ja sen luontoa "pyhäjärveläisvävy" näkökulmasta. **Kyllikki Laitinen**, o.s. **Nuortama**, muisteli Rahkajärven kylän asukkaita ja taloja. **Maija Virtasen**, o.s. **Savolainen**, mukana eläydettiin vuoteen 1939. **Juha Pirkkamaan** kuvien myötä muisteltiin Juvosen suvun maisemia.

Pyhäjärveä kylä kylältä-teema-tapahtumat jatkuvat
Vpl Pyhäjärvi-seuran tilaisuuksissa on jo kahden vuoden ajan tarkasteltu koulupiirien kylä. Viime keväänä oli esillä kirkonkylä, Pyhäkylä ja Taubilan kartano. Siihen liittyi myös toukokuun Fazerilan käynti. Pyhäkylän koulupiirin kylästä jäivät käsittelemättä vielä Larjava, Ivaskensaa ja Orola. Niistä esitelmi **Kauko Hinkkanen** su 15.11. klo 14 Karjalatalolla (Yläsali, 2. kerros).

Sen jälkeen pidetään seuran sääntömääräinen syyskokous, jossa käsitellään toiminta- ja talousuunnitelma vuodelle 2016 sekä valitaan uusia jäseniä erovuoroisten tilalle.

Tilaisuudessa on kahvitarjoilu sekä perinteiset arpajaiset. Tervetuloa!

RIITTA HIRVONEN

Maija Virtanen, o.s. Savolainen.

Minun Enkkuani

Enkkua on kylä Pyhäjärven etelärannalla. Siellä oli vuonna 1939 63 taloa, kun mukaan luetaan Korkkala, Kiskonsaari ja Korvenkylä. Muistelen Enkkua alkukesällä 1939 8-vuotiaana silmin nähtynä ja miten sen nyt 76 vuotta myöhemmin muistan.

Enkkuan sydän on "aho". Se on noin urheilukentän kokoinen luonnon muovaama hiekkapohjainen, tasainen kenttä, jossa on vain vähän kasvillisuutta, ja on sellaisenaan sopiva urheilutoimintaan.

Lähdetään liikkeelle koulusta. Koulu perustettiin v. 1893 Pyhäjärven kolmantena kouluna ja se toimi vuoteen 1937 saakka kaksiosittajaisena kouluna. Koulussa on kaksi rakennusta, joista isommassa on luokkahuone ja opettajan asunto ja toisessa luokkahuone, joka toimi myös poikien veistoluokkana.

Pitkäaikainen johtajaopettaja on **Paul Miikkulainen** ja toinen v. 1929 aloittanut nuori, vastavalmistunut **Helmi Savolainen** (o.s. **Lukka**). Alakoulua ei siellä ollut, sen korvasi kiertokoulu ja ns. pientenkoulu.

Opetustoiminnan siirryttyä 1937 Enkkuan ja Saapun rajalle uuteen kouluun, joka on kolmeopettajainen, alkoi myös alakoulu. Vanhalla koululla on sen jälkeen pidetty erilaisia kursseja eikä siellä enää asuta.

Kävellen ahon toiseen päähän. Siellä on **Antti Jp Savolaisen** "Niipan Antin" valkoinen talo. Tien toisella puolella aina ystävällisen **Varpun** (sukunimeä en ehkä ole kuullutkaan) pieni mökki ja **Kuopan** talo. Kuopalla on monenlaisia toimintaa: äiti-**Mari** on hieroja, poika-**Jussi** suutari, poika-**Antti** kalastaja ja sairaaloinen tytär **Helena** hoitaa taloutta. **Mikko** ja **Aune** ovat Viipurissa.

Sitten jatketaan matkaa **Hännikäisen** ja **Viskarin** ohji kohti **Ortinranta**. Tämä ranta on kyläläisten venealkama, jossa on kaksi kirkkovenettä ja paljon pienempiä veneitä. Tämä ranta on myös kylän kokkoranta. Rannassa on räätäli **Matti Leppäsen** ja hänen vaimonsa talo.

Ollaanpa nyt ihan hiljaa ja kuunnellaan. Rantakofivikossa kukkuu käki ja siellä laulavat satakieli sekä kukankeittäjä. On tainnut **Matti** saada kalaa, kun on pantu soppa kiehumaan.

Palataan aholle ja tullaan posti-**Akkaselle** jota myös **Ukk-Heikkiläksi** kutsutaan. **Anna-Liisa**-tytär on hevosella hakenut postin Noitermaasta. Hän on jättänyt

postin matkan varrella oleviin kylliin ja on nyt valmistautumassa illansuussa tapahtuvaan postin jakeluun. Näin kesällä hän portailta huutelee nimiä ja saaja käy hakemassa postinsa. Postin jakelu on tarkkaa, koska kylässä on samannimisistä ja on erotettava esim. **Antti Ap Savolaisen** posti **Antti Jp:n** postista.

Seuraavana on Nuorisoseuran talo. Nuorisoseura perustettiin v. 1920. Nykyinen talo valmistui 1933. Seuran toiminnassa tärkeällä sijalla on näyttöleminen ja urheilu. Näytelmiä on käyty esittämässä muissakin paikoissa. Seuralla on ollut useita puheenjohtajia, joista pitkäaikaisimmat **Vihtori Haapasalo** ja **Armas Savolainen**. Talolla ovat toimineet myös muut yhdistykset, kuten **Martat** ja **Lotat**. Siellä kävimme myös kiertokoulua ainakin v. 1935. Käyn talon vahtimestarilta **Toivaisen Marilta** ostamassa isän pyytämän askin pilli-Klubia.

Siinä koulun lähellä on monitoimimies **Mikko Tihveräisen** talo ja kun mennään rantaan päin on toinen Tihveräinen, jossa asuu äiti-**Mari** poikiensa ja **Esteri**-tyttären kanssa. Sitten on **Nolon Heikin** talo ja viimeisenä aivan rannassa **Vihtori Haapasalon** talo. **Haapasalo** on veistonopettaja, joka pitää kursseja taloissa ja kouluilla.

Kiskonsaareen pääsemiseksi pitäisi olla vene, joten siellä käynti on jätettävä tekemättä. Tiedän kuitenkin, että siellä on ainakin **Huuhkan**, **Kojon** ja **Silanderin** talot.

Palataan koululle ja mennään sieltä **Akkaselle**, joka on minulle tutumpi talo. Siellä on todellinen suurperhe: isäntä **Matti** ja hänen vaimonsa **Helena** (joka harjoittaa kuppautta), poika **Johannes** ja **Anna-Mari** (tätini) ja heidän kuusi lastaan sekä tytär **Rauha** ja poika **Veikko**.

Perhe oli muutama vuosi sitten paljon suurempi, kun mukana oli vielä muita naimattomia tyttäriä ja poika **Vilho** sekä **Matin** veljen **Aapron** 4-henkinen perhe.

Akkaset ovat käteviä puutyömiehiä ja ahkeria kalastajia, joilta haetaan kalaa myyntiin Käkisalmeen.

Vieressä on **Rämön Mikon** ja **Marin** mökki. Heillä on paljon lapsia. **Rämöt** käyvät taloissa auttelemassa ja **Marilla** on usein pienin lapsi mukanaan.

Jatketaan **Pärssiselle**, jossa sielläkin asustaa suurperhe. Isäntä **Matti** ja hänen vaimonsa **Kaisa**. Lisäksi ainakin poika **Jussi** ja vaimo **Emilia** sekä lapset **Helvi** ja **Matti**, **Heikki**-pojan perhe sekä tytär

Kerttu. **Pärssiset** ovat innokkaita seuraihmisä ja **Emilia**lla on hyvin pursuva runosuoni.

Lähdetään Saapuun päin. Oikealla vähän kauempana tiestä on **Hyttisen** talo ja vasemmalla aivan tienvieressä **Pusan** talo. **Pusan** pojat parissakin sukupolvessa ovat olleet ja ovat kovia urheilijoita etenkin hiihtäjiä. He ovat myös taitavia käsistään, tekevät kaikenlaisia puutoita ja rakentavat myös veneitä.

Tästä eteenpäin on minulle jo vieraampaa. Tiedän, että siellä on oikealla puolella **Metsoilla** ja vasemmalla suutari **Welling** ja räätäli **Hohtari** vähän kauempana tiestä. Käyn **Pitkäsen** kaupasta ostamassa tötteröllisen karamellia viidellä pennillä.

Uusi v. 1937 valmistunut kansakoulu on vähän matkan päässä. Siellä aloitin koulunkäynnin viime vuonna. Koulu on nyt kolmeopettajainen ja koululla asuvat johtajaopettaja **Miikkulainen** sekä alakoulunopettaja. Myös äidilleni on siellä asunto, jota ei kuitenkaan käytetä.

Paluumatkalla poikkean **Juho Rautiaisella**, kylän poliisilla. Rautiaiset ovat perheystäviä ja heidän lapsensa **Helvi** ja **Viljo** leikkikavereita pienestä asti. Rautiaisella on kylän ainoa puhelin sen jälkeen, kun **Miikkulainen** muutti pois Enkkuan koululta. Rautiaisen tati tarjoaa piirakkaa ja marjassoppaa.

Tienhaarassa on **Heikki Rautiaisen** talo. **Heikki** on veneentekijä. **Heikki** ja **Elisa Rautiaisella** on lapset **Lahja** ja **Niilo**.

Rahkajärven tien varressa on ensin tiheä talorykelmä, jossa ainakin **Aapro Akkasen**, **Topias Akkasen**, **Juho Pusan** ja **Antti Pusan** talot. Kauempana on **Kotti** sekä **Vilho Akkasen** talo, jota emännöitsijä **Rauha** hoitaa. Heillä on tytär **Irma**.

Palataan tienhaaraan ja lähdetään kulkemaan **Rotanrannantietä**. Haluan nähdä, ovatko lehmämme hyvin laitumella, jonne paimentyttö on ne aamulla ajanut. Matkaa kotoa sinne on n. 3 km. Siellä ne ovat **Hyrrä**, **Hyrynä**, **Lelu**, **Tuulikki** ja **Lelli**. Palataan sitä tietä, jota pitkin lehmät on laitumelle ajettu. Tie kulkee ainakin kahden laidunhaan ja 3-4 portin kautta. Illalla lehmä haettaessa muiden lehmät ovat usein portilla odottamassa kotiin pääsyä. Siinä on vain saatava omat eroteltua ja menemään eteenpäin.

Metsän jälkeen tullaan **Juvoselle**, **Osmon** kotitalon luo. **Juvosellakin** on kolmen sukupolven suurperhe. **Nestori Juvonen** on vapaapainin Suomen mestari.

Sitten ohitetaan **Matti Kopperoisen** talo. **Matti** on kirvesmies ja rakentaa taloja.

Myllärin Mikon talon luona on hiekkainen mäki, jossa on mm. hiekkakuoppa. Sen törmässä pesii törmäpäsky-yhdyskunta. Täällä maella on kuoppia, joihin kyläläiset säilövät talven ajaksi esim. siemenperunat, jotka otetaan ylös vasta keväällä.

Kun lähdetään Yläjärvelle päin oikealle jää **Vaino Juvosen** talo. **Vainon** vaimo on ompelija. Siellä kävin äskettäin sovittamassa uutta kesämekkoa.

Sitten on **Villasen** mökki, jonka ympärillä on niitty täynnä kulleroita. Mökin takana on pähkinäpensaslehto, josta olen joskus **Lempin** kanssa hakenut pähkinöitä.

Sitten tullaan suureen **Maljakonmäkeen**, jonka jälkeen **Viitalan** komean talon jälkeen kääntyy tie Korvenkylään, jota en oikeastaan tunne muuten kuin, että olen ollut mukana hakemassa mummolan lemmiä **Pihhuin** laitumelta, jonne sinnekin on matkaa ainakin 3 km.

Viitalan jälkeen on järven rannassa **Miikkulaisen** komea huvila, jossa perhe viettää kesät. Se on mielestäni hienouden huippu.

Palataan Jääskeläisen lahdelledelle ja käännytään sen jälkeen rannassa olevalle **Antti Inkisen** talolle. **Antti** on räätäli ja asuu osaksi Viipurissa, mutta ainakin kesät perhe on täällä.

Hatunniemeen (meijän niemeen) mentäessä ensimmäinen talo on **Metsoilla**. Siellä asuvat **Matti** ja **Ake** poikiensa **Pertin** ja **Tarmon** kanssa. Talo oli aikaisemmin **Albert Kuisman** omistuksessa. "Kuisman herra" on sähköttäjä ja perhe asui Viipurissa. Taloa hoiti **Albertin** äiti ja perhe vietti Enkkuaassa kesät. **Kuisman** nuorempi tytär **Marja-Liisa** oli ensimmäinen "opettajani". Hän oli kovasti yrittänyt opettaa minulle ja samanikäiselle tädilleni kirjaimia. Olimme 2-3-vuotiaita.

Tien toisella puolella on **Antti Ap Savolaisen** talo, isäni koti. Siellä asuvat **Antti** ja **Elisa**, poika **Vilho** vaimonsa **Hiljan** ja poikansa **Sepon** kanssa, pojat **Sulo** ja **Arvo** sekä apulainen, "meijän" **Kaisa**. Heinänteon aikaan karja vietiin n. 10 km:n päässä olevalle Salo-tilalle ja nuorempi väki meni sinne pariksi viikoksi. **Maito** (tai kerma) tuotiin kotiin ja kotimiehenä oleva **Elisa**-mummu kinnusi sen

voiksi, jonka voi-**Saara** kävi hakemassa. Olen usein ollut "mummoa vahtimassa."

Kun jatketaan matkaa tien vieressä on jyhkeä petäjä, jota "piiskapetäjäksi" kutsutaan. Jyrkän mäen alla on **Pusan Liisan** ja hänen nykyisen miehensä **Salomon Tenkasen** pieni talo.

Ja sitten se minulle tärkein. Palaan kotiin äidin, isän ja veljeni luo. Meidän pelot rajoittuvat valkohiekkaiseen, hyvin matalaan rantaan. Kun järven vesi syyskesällä on matalalla, rantaamme muodostuu hiekkasärkkiä, joihin on rakennettu lukemattomia hiekkalinnoja. Se on lapsille turvallinen leikkipaikka, kun aikuiset ovat lähipellolla töissä. Tuntuu, että olen ison osan elämästäni elänyt täällä rannalla.

Se oli alkukesän idylli. Sitten kaikki muuttui. Tulivat linnoitusmiehet, jotka majoittuivat koululle ja seurantalolle. **Lotat** hoitivat muonituksen. Kotini vieressä oli alue, jossa oli paljon suuria siirtolohkareita. Niitä lohkottiin ja kahden hevosen vetämällä reellä siirrettiin esteen rakennuspaikalle. Iltaisin oli tupa täynnä miehiä kuuntelemassa radiouutisia.

Sitten tulivat sotilaat, joihin majoitettiin myös taloihin. Meillä oli komppanian esikunta. Ensimmäiset miehet olivat Ikaalisista ja sodan syytyessä **Karstulasta**.

Sitten tuli lähtö. Meidän perheelle se matka kulki **Karstulan**, **Alavuden**, **Alatornion** ja **Virtain** kautta **Rantasalmelle**, josta äijä oli ostanut tilan.

Paluu

Kesällä 1941 takaisinvaltauksen jälkeen äitini ja **Antti-äijä** palasivat Enkkuaan vielä savuavien kotiensa rannoille. Äiti haki meidät lapset Enkkuaan jo syksyllä, niin että olimme ensimmäiset lapset Pyhäjärvellä. Meidän niemessä oli poltettu jokainen latokin. Äijä rakensi oikean ison hirsilatosen.

Meille rakennettiin vain aittarakennus, jossa oli yksi asuinhuone. Sinne päästiin muuttamaan 5.6.1944 ja 18.6. oli taas lähdettävä.

Olen käynyt Enkkuaassa sodan jälkeen vain kerran. Niemellämme ei taaskaan ollut pystyssä yhtään rakennusta.

Istuin hetken pihakivellä, jolla minut oli kuvattu 2-vuotiaana ja kävin rannalla halaamassa valtavan suurien tervaleppiä.

Se oli minun Enkkuani.

MAIJA VIRTANEN
o.s. SAVOLAINEN

Rahka- järven muistoja

Aluksi mainitsen, että esittämäni tiedot perustuvat muistitietoon, jota keräsin "Ikkuna Karjalaan"-nimiseen kirjaan. Tietolähteinäni olivat ja ovat vieläkin ensinnä naapurin poika **Martti Koppanen**, s. 1927, toiseksi naapuri ja sukulainen **Kerttu Peltonen (Kivikkola)** s. 1927, joilta molemmilta olen saanut arvokasta tietoa Rahkajärven kylän elämästä 1930-luvulla. Muut haastattelemani muistajat olivat kirjan julkaisemisen aikaan v. 2001 **Irja Hiekkämäki (Nolo)**, **Impi Mäkelä (Pitkänen)**, **Pentti Salekari (Nännimäinen)** ja **Maija Urpanen (Nännimäinen)**.

Rahkajärven kylä kuului Enkkuan koulupiiriin. Kylä sijaitsi Rahkajärvi-nimisen järven kaakonpuoleisella rannalla. Matkaa Enkkuaan oli n. 4 km, mutta oikotien, Rotarannantien kautta jalankulkija ja hiihtäjä selvisivät 3 kilometriä. Kylämme oli syrjässä Pyhäjärven valtavyöhykkeellä.

Koulua käytiin Enkkuaassa, samoin postiasiat hoidettiin siellä. Kylän talot hakivat vuorollaan postin **Akkaselta** tiistaisin, torstaisin ja lauantaisin, kun Käksälmen Sanomat ilmestyi. Kauppa- ja pankkiasiat hoidettiin Saaprussa.

Kirkkoon Pyhäkylään oli matkaa maanteitse n. 20 km, talvella Pyhäjärven jään yli n. 12 km.

V. 1939 Enkkuan koulupiiriin asukasluku oli n. 800 henkeä, siis Enkkua, Saapru, Kostermaa ja Rahkajärvi yhteensä. Rahkajärvellä asui n. 50 henkilöä.

Rahkajärveläiset saivat elantonsa maata viljelemällä ja karjaa hoitamalla. Lisäansioina oli rahdin ajo eli metsätyöt, kalastus ja metsästys.

Kylämme taloista neljäsä asui Nännimäisiä. Enkkuaasta tullessa ensimmäisenä oli Seppä-Heikin talo, **Heikki Nännimäinen** oli tunnettu seppä, kärrinpyörien, työkalujen, reen rautojen, kelkkojen yms takojaja. Hän oli takonut 1930-luvulla kylän yhteiseen tuulimyllyyn rautaosat, muut kolme osakasta tekivät puutyöt. Sotien aikaan perheessä asuivat Heikin ja **Kaisan** lisäksi pojat **Arvi** ja **Pentti**. Seppä-Heikki kuoli helmikuussa 1944.

Helka Nännimäinen (Helena tai Leena nimiäkin hänestä käytettiin) asui Kivikkolassa n. 500 metrin päässä edellisestä Yläjärvelle menevän tie varrella. Hänen miehensä **Heikki Nännimäinen** oli kuollut jo v. 1916. Lapsia oli ollut kaikkiaan 10. Sotien aikaan asui tässä talossa 7-9 hen-

kilöä: Helka, tyttäret **Maikki** ja **Helmi**, sekä lapsenlapset **Kerttu** ja **Kauko**, pojat **Nestori** ja **Onni**, Nestorin vaimo **Lyydia** ja tytär **Helga Marjatta**.

Vielä seppä-Heikin luona olleesta tienhaarasta toista tietä 500 m oli Nännimäisiä samassa pihassa kaksi taloa.

Ensimmäistä asui äsken mainitun Helkan poika, **Juho Nännimäinen** vaimonsa **Hilman** ja lastensa **Niilon**, **Olavin**, **Maijan** ja **Sinikan** kanssa.

Toisessa pihan taloista, Rantalassa, asui **Antti Nännimäinen** emäntänsä **Katrin** ja lastensa **Heikin**, **Toinin** ja **Ailin** kanssa. V. 1939 tapahtui paljon tämän talon vaiheissa: Katri-emäntä kuoli maaliskuussa, Antti kuoli heinäkuussa ja Heikki toi taloon nuoren emännän **Annan** elokuussa. Heikki kutsuttiin ylimääräisiin kertausharjoituksiin lokakuussa ja talvisota syttyi 30.11. Heikki joutui rintamalle tykistöön, ja nuorikko Anna ilmavalvonta- ja muonituslotaksi rintamalle. Heikin sisaret joutuivat karjan mukana Helsingin Viikkiin. Olen syntynyt tähän perheeseen Helsingissä kesällä 1940 ja sisareni **Arja Tuusulassa** v. 1941.

Nännimäisten pihasta eteenpäin n. 400-500 m järven rannan tuntumassa asui **Ville Koppanen** emäntänsä **Elinan** ja lastensa **Lillen**, **Martin** ja **Eeron** kanssa.

Helka Nännimäisen talosta eteenpäin salokujasia seuraten oli **Juho** ja **Helena Pitkäsen** koti. Heidän kahdeksasta tyttärestään kaksi asui sotien aikaan kotona. Juho teki lisäansiokseen puusaaveja, rekiä, pärekoreja ym puuesineitä. Juho kuoli kotonaan maaliskuussa 1944.

Yläjärvelle vievän tien varrella asui **Heikki Kiiski**, "Kiisk-Heikki", viljelijä, kalastaja, marjastaja ja luonnontuntija. Hän toi kylään tomaatin viljelytaidon. Hän oli v. 1917 vallankumouksen jälkeen paennut Inkerinmaalta vaimonsa **Annin** kanssa. Anni kuoli v.1934. Tyttäret olivat **Anni** ja **Lempi**.

Järven etelä- ja lounaisrannalla asuivat **Paavo** ja **Helena Savolainen** lastensa **Toivon**, **Elman** ja **Kertun** kanssa.

Matti ja **Helena Teposen** kodissa kasvoivat ja elivät sotien aikana **Eelis**, **Onni**, **Aarne** ja **Martta**.

Muut asumukset olivat **Tuomas Pusan** kesäasunto, **Liisa Kaasalaisen** yksineläjän koti sekä **Viljo Inkisen** talo, jossa asuivat leskiemäntä **Liisa Repo**, tyttärensä **Ainon** ja vävyensä **Antti Pulakan** kanssa.

Kotijärvemme oli suorakaiteen muotoinen ja kooltaan 2,5 km x 1,0 km. Syvin kohta oli 4-5 metriä. Rahkajärven vedet laskevat Laatokkaan suoraan, ainoana Pyhäjärven järvisenä. Muut järvet laskevat ensin Vuokseen ja siitä edel-

leen Laatokkaan. Laskujoen nimi on Lohijoki, ja se on noin 8 km pitkä. Lohijoki laskee Laatokkaan Lohijoen kylässä.

V. 1931 suoritettiin paikallisten maanomistajien toimesta suuri Lohijoen perkaus, jonka seurauksena järven pinta laski tuntuvasti, lähes metrin, ja paljasti uusia viljelysmaita. Samassa yhteydessä rakennettiin kylälle uusi levennetyn Lohijoen yli.

Tämä maisema muuttui, kun Neuvostoliitto hallitsi seutua. Uudet asukkaat rakensivat padon sillan viereen, ja järvi muuttui entiselleen, siis alkuperäiseen asuunsa. Kaunis hiekkaranta peittyi veden alle ja ranta rämettyi. Toimenpiteen tarkoituksena lienevät olleet kalataloudelliset seikat.

Jo ennen sotia Rahkajärvestä saatiin hyvin kalaa, pääasiassa haukea, ahventa ja madetta. Päätoimisia kalastajia ei kuitenkaan ollut, vaan kalaa pyydettiin verkoilla ja ongella. Lahnaa istutettiin 1900-luvun alkupuolella kahteenkin otteeseen. Se alkoikin viihtyä järvestä niin, että v. 1939 saatiin jo kaksikiloisia lahnoja.

Nykyiset asukkaat kertoivat saaneensa jopa karpia, jota uudet vallanpitäjät ovat sinne istuttaneet.

Järvi on ollut kaunis maisemaltaan ja on edelleen, koska sen uusi nimikin on Krasivo Ozero Narjatnoje, Kaunis Kangasjärvi.

Mistä tulee nimi Rahkajärvi? 1500-luvun alussa Vatjan viidenneksen veroluettelossa on mainittu kahdeksan pyhäjärveläistä kylää, jolla on suomenkielinen nimi. Rahkajärvi mainitaan siinä nimellä Rahkajärvi, mikä tarkoittaa Rahkajärveä sellaisessa muodossa, jonka venäläisenkin saattoi vaikeuksista lukea.

Järven koillispuolella oli Kajavasuo, jossa oli tunnetusti vankka rahkasammalpeite. Lieneekö rahkasammalena olemassaolo läheisellä suolla ja järven rannoilla ollut järven nimen taustatekijänä?

Toinen selitys nimelle on ajalta, jolloin tämä seutu oli venäläisen ylimyksen hallitsemia lahjoitusmaata, Taubilan hovin karjan kesälaitumia. Silloin karjanhoitajat pesivät maito-, piimä- ja rahka-astiat järvestä. Alkukesällä muodostui järven pinnalle aivan kuin rahkakerros, jolloin karjanhoitajat puhuivat rahkaisesta järvestä. Tosiasiassa vaalea kerrostuma lienee ollut puiden siitepölyä.

Koska lahjoitusmaa-aikana tiet Rahkajärvelle olivat huonot ja kuraiset, ei maittoa voitu kuljettaa pois, vaan se piti valmistaa voiksi, smetanaksi ja rahkaksi.

Oma isoäitini, Katri Nännimäinen, Antin emäntä, valmisti rahkaa Pietariin myytäväksi jo 1913-18 ja sen jälkeen oman talouden käyttöön. Samoin Katrin tyttäret, kaikki tätini ja äitini Anna, joka oli Katrin mi-

niä, harrastivat ruokataloudestaan rahkan valmistusta.

Mainittakoon, että vieraillessamme kotipaikalla v. 2005, uudet viljelijät pitivät lehmä ja valmistivat rahkaa myyntiin. Emäntä **Tatjana** tarjosi meille, entisille asukkaalle, rahkaa ja smetanaa. Kielivaikueksista huolimatta saimme selville, että **Valeri** ja **Tatjana** kävivät myymässä rahkaa ym. tuotteita Priozerskissä eli Käksälmen torilla.

Kotikyläni Rahkajärvi on ollut olemassa jo 1500-luvulla, jolloin sieltä mainitaan ainakin yksi talo.

Pyhäjärven seurakunnan ensimmäisessä kirkonkirjassaan v. 1737 oli taloja neljä.

V. 1874, jolloin isäni Antti Heikinpoika Nännimäinen oli 3-vuotias, mainitaan Nännimäisiä asuneen Rahkajärvellä Taubilan kartanon entisessä karjatalossa.

Vv.1892-93 suoritettun maanjaon yhteydessä alueella oli jo enemmän asukkaita.

Suvussani kulkevan muistitiedon mukaan Taubilan herra, venäläinen ylimys, karkoitti Nännimäisen suurperheen Kipuruan ranta-alueelta Rahkajärvelle noin vuonna 1874.

Kipuruan ranta oli Taubilan välittömässä läheisyydessä ja sitä tarvittiin hovin viljelymaaksi. Virallisenä syynä karkoitukseen oli se, että lahjoitusmaata viljelevän perheen kyky tehdä määrätty määrä miespäivätyötä eli ropottia oli alennunut. Toinen suurperheen veljeksistä, Heikki, oli kuollut v. 1871. Kun toinenkin

veljeksistä, **Yrjö (Jöran)** kuoli vuonna 1877, oli hänenkin leskensä ja lastensa muutettava pois hovin herantien teltä.

Sen verran naislesket **Liisa** ja **Valpuri Nännimäinen** saivat armoa, että molemmat perheet saivat asua Taubilan kesälaitumien karjatalossa Rahkajärvellä muutaman vuoden, ennen kuin perheiden pojat saivat rakennettua uudet talot, Rantalalan ja Kivikkolan. Perheet saivat lunastaa 1900-luvun alkuvuosina asumansa tilat itselleen, kun valtio antoi pitkäaikaista lainaa tähän tarkoitukseen ja hovin herrojen valtakausi loppui.

Lahjoitusmaatalonpoika oli ollut hovin herran sorron ja mielivallan alla 1800-luvun alkupuolelta asti.

Tällä hetkellä ei ole jäljellä ainuttakaan suomalaista loa. Ne oli määrätty purettaviksi ja muualle siirrettäväksi jo v. 1951, jolloin neuvostoajan korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijat hoitivat purkutytön.

Uusimmat tiedot nykyasukkaista ovat vuodelta 2008, jolloin Nännimäisen suku teki matkan Rahkajärvelle. Silloin kylässämme oli, niin kuin ensimmäisessä 1500-luvulta peräisin olevassa dokumentissakin, yksi talo. Siinä asuivat **Valeri** ja **Tatjana** aikuisen poikansa kanssa. Tytär asui jo Käksälmissä.

Viljeltyä peltoa oli vain vähän, perunapellon verran. Arvelen, että tämä perhe on vuokrannut maansa valtiolta.

Laidunmaa oli luonnonniittyä. Heinää korjattiin eri puolilta pientareilta ja aho-

mailta. Kaikki aikanaan tuottavimmat maat olivat metsittyneet.

Isännällä oli pieni kuorma-auto, kaivinkone ja aggregaatti. Emäntä hoiti kolme lehmää, muutamia vasikoita ja lampaita. Pihapiiriä vartioi kaksi änekkästä schäferiä. Tärkeä tulonlähde oli torikauppa rahka- ja smetanatuotteilla. Saattoi olla, että kalaakin tuli myytäväksi asti.

Entisen kodin pihapiirissä oli raskaiden tukkirekkojen jättämät kuraiset urat. Suuri yhtiö ajoi puutavaraa näiltä seuduilta.

Lohdulliselta tuntui nähdä Katri-mummon 1930-luvulla istuttama angervopensas vihreänä ja hyvinvoivana kodin peruskivien vieressä. Seisoin laakealla porraskivellä ja palautin mieleeni sen, mitä 3½-vuotiaan muistiin oli kodista jäänyt. Eteinen ja siinä sulana. Suuri tupa, suuri leivinuuni. Täten kammari. Aidin, isän ja tyttöjen kammari. Talo oli maalattu punaiseksi. Aitat olivat lähellä talon päätä. Omenapuu siinä välissä.

Talon toisessa päädyssä angervopensas, sitten kaivo, sitten läävä. Sauna kaukana. Järven ranta oli vielä kauempana, mutta sinne ei saanut mennä yksin.

Kotona olin, mutta en kuitenkaan kotona. Olin juurillani, esi-isieni mailla, minä kahden maan kansalainen.

KYLLIKKI
LAITINEN

Kyllikki Laitinen, o.s. Nuortama ja seisomassa Osmo Juvonen. Kuvat: Sini Heikkonen.

Karjalainen kirkkopyhä kokosi sanan ja perinteen kuulijoita

Karjalaisessa kirkkopyhässä Ikaalisissa saarnasi **Riikka Hämäläinen**, liturgina toimi **Juha Aila**. Päivän tekstin karjalanmurteella luki **Marita Frigård**.

Saanassa Hämäläinen käsittelee 75 vuoden takaisia tunteja peilaten niitä nykypäivän tunteihin. Hänen haastattelemansa paikkakuntalainen ikäihminen oli lämmöllä muistellut kotiinsa tulleita evakoita. Valokuvista oli katsottu, kuinka evakkotyttö oli ollut hänelle kuin turvallinen isosisko. Hyviä muistoja on ollut paljon, joskin aina joukkoon on mahtunut negatiivisiaakin kohtauksia. Kuitenkin karjalainen sopeutuva luonteenpiirre edesauttoi uuden elämisen mahdollisuutta.

Messumusiikin anti oli iloista, reipasta ja pelimannihenkistä. Ikaalinen on tunnettu pelimanniperinteestä. Viulupelimannien ja kirkkokuoron ohjelmistossa on **Konsta Jylhän** kauneimpia sävellyksiä.

Kirkossa perheorkesterissa soittivat: **Antti, Pauli ja Konsta Virtanen** sekä äiti, **Tiina Korpinen** kanttori **Johanna Eräsen** kanssa.

Konstan lauluesitys; Oi katsohan lintua oksalla puun oli herkän raikasta kuultavaa.

Pojat soittivat myös seurakuntakeskuksessa. Ruokailun yhteydessä kuulumme pienoiskonsertin, jossa oli karjalaisia sävelmiä ja yksi paikkakuntalaisen sävellyks, **Kotiseutuni**.

Pojat harrastavat musiikkia erittäin monipuolisesti. He mm. luotsasivat 2014 Pyhäjärvi-juhlassa äänentoiston.

Poikien äidin isä on kotoisin Viipurista, joten karjalaisuus on juhlassa ja arjessa tuttua. Pyhäjärveläisiä juuria heillä ei ole, mutta **Maija Virtanen** on saanut ilolla tuoda pyhäjärveläisyyttä heidän elämäänsä. Maija on opettanut piiraiden leipomista koko miesvaltaiselle perheelle. Heitä voisikin sanoa "kutsutuiksi pyhäjärveläisjuurisiksi".

Musiikkia kuullessa nautimme pironakeittoa. Tämä vanha karjalainen perinneruoka on nykypäivän terveysruokaa. Jota on syötty lämpimänä keittona ja toisenä päivänä kylmänä ruokana. Keitto on sosekeittoa. Sitä valmistetaan kasviskeittona tai hieman ruokaisampana, jolloin siihen laitetaan lihaa.

Keitossa on kaikkia aineita yhtä paljon, jolloin mausteeksi ei tarvita muuta kuin suola. Kasvikset keitetään pehmeiksi, soseutetaan keitinliemeen. Suurustetaan ryneillä tai jauhoilla ja keitetään kypsäksi.

Pyhäjärveläinen sanonta onkin: Pironas o yheksää sortuu, ko ruusu lääkiek.

Liha ko laitettii, nii se oloikija voima ruoka.

Karjalaisessa keittokirjassa sanotaan, että kylmää pironaa otettiin evääksi heinäpellolle. Keitto keitetään hieman puuromaiseksi, joten kylmänä se on leikattavaa.

Murteet ovat muovannet keitolle omat nimensä: pirona, pirana ja piraska.

Itkulauluperinteestä ja sen terapeuttisesta vaikutuksesta kertoi **Sirpa Heikkinen**. Itkulauluperinteen keuruu on tapahtunut samoilta seuduilta samaan aikaan kuin runonlaulutkin. Tätä hyvin vanhaa muinaissuomalaisista perinnettä on ollut myös Pohjanmaalla. Aikoinaan luterilaisuus on sitä karsinut, ortodoksisilla alueilla se säilyi hyväksyttynä tunteenilmaisuna.

Saimme hieman tuntuun äänen muodostamiseen. Heikkinen aluksi jakoi kaikille nenäliinat. Oh-

jasi istumaan hieman etukumaraan asentoon. Nenäliinalla kädellä ohimosta tukien, itseään hieman heijaten aloimme kolmi-sointuista hymisevää ääntä tapaillen hyräillä. Tunne oli erittäin rentouttavaa. Sanat surulle sanottuna keventävät mieltä.

Hän korosti, kuinka tärkeää on jaettu suru, kuin myös jaettu ilo.

Tämän tärkeän asian ovat evakot aikoinaan ymmärtäneet ja tällä avulla ovat vaikeasta elämäntilanteesta selvinneet.

Jälkeenpäin keskustellessa **Kalevi Hämäläinen** muisteli **Anni-mummonsa** usein istuneen hiljaa penkillä uuninvieressä, kumarassa asennossa hiljaa heijaten, nenäliinaa silmillä pitäen. Liekö hän hiljaa mielessään itkulaulun omaisesti tuntejaan käsitellyt ja rukouksia korkeuksiin haastellut? Oliko enemmänkin samantyyppisiä muistikuvia.

LEA JOKINEN

Sirpa Heikkinen.

Antti, Pauli ja Konsta Virtanen.

Sankarihaudoilla. Kuvassa vasemmalla Johanna Eränen ja Juha Aila. Kukut laskivat Kalevi Hämäläinen ja Lea Jokinen Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä, sekä Sirpa Kuivalainen ja Pentti Lappalainen Isänmaan puolesta kaatuneiden muistomerkillä.

TAPAHTUMAKALENTERI

Tampereen Seudun Vpl Pyhäjärvikerhon tarinatuokio on keskiviikkona 4.11.2015 klo 13.30 Koulukatu 12, Tampere. Tervetuloa!

Lahten seudun Vpl Pyhäjärvi-kerhon marraskuun kokous pidetään torstaina 5.11.2015 Ravintola Wanhassa Herrassa, Laaksokatu 17, Lahti. Aloitetaan klo 13. Valmistellaan pikkujoulua ja pohditaan myös kevätkauden toimintaa. Tervetuloa!

Suvannon seudun sukututkimuspiiri lauantaina 14.11.2015 klo 14.00-17.00 Helsingissä Karjalatalon Laatokka-salissa. Klo 12.00-13.00 kokoontuu vetoryhmä ja klo 13.00-14.00 on vapaata keskustelua ja tietojen vaihtoa

Vpl.Pyhäjärvi-seura ry:n syyskokous pidetään su 15.11.klo 14 Karjala-talon Yläsalissa (2. kerros), Käpylänseläntie 1, 00610 Helsinki. Aluksi Kauko Hinkkanen esittelee Larjalan, Ivaskensaaren ja Orolan kylät. Varsinaisessa syyskokouksessa käsitellään sääntöomaiset asiat. Kahville voi tulla jo klo 13.30 alkaen. Arpajaiset, johon toivotaan tuotavaksi arpajaisvoittoja. Jäsenkirje lähetetään lokakuun aikana. Tervetuloa joukolla mukaan!

PYHÄJÄRVI-SÄÄTIÖN
KOTISIVUT
löytyvät osoitteesta:
www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

Vammalan Karjalaseura
Valokuvia 19.7.2015
Pyhäjärvi-juhlista
Kovakantinen kirja, 21x21 cm
Hinta: 35,00 € (yli 90 kuvaa)
Kierrevihkonen, 21x14,8 cm
Hinta: 25,00 € (yli 160 kuvaa)
Tilaa viim. 30.9. Hinnat sis. alv. Postikulut lisätään.
Puh. 050-357 9657/irja tai harjainski@gmail.com

Seuraava Pyhäjärvi-lehti ilmestyy marraskuussa. Aineistot toimitukseen viimeistään ke 11.11.2015 mennessä, kiitos!

vpl. Pyhäjärvi

Julkaisija: Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö
Kotisivut: www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

VPL.PYHÄJÄRVI-SÄÄTIÖ

Päätoimittaja:
Marjo Ristilä-Toikka
Rautasemantie 375
37570 Lempäälä
puh. 040 730 2622
marjo.ristila-toikka@kolumbus.fi

Tilaukset, jakeluhäiriöt ja osoitteenmuutokset:
Toimitus, päätoimittaja
Rautasemantie, Lempäälä
kts. yhteystiedot vierestä

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön asiamies
Pirjo Kiiala
Lamminkankaantie 12
33420 Tampere
puh. 044-2815047
pirjo.kiiala@gmail.com

Toimitusneuvosto:
Juhani Forsberg, Pertti Hakanen, Pirjo Kiiala, Kirsti Naskali, Esko Pulakka, Markku Pärssinen ja Marjo Ristilä-Toikka.

Sivunvalmistus:
Marjo Ristilä-Toikka

Toimituksella on oikeus lyhentää ja muokata lehteen lähetettyä aineistoa.

Painopaikka:
Botnia-Print Oy
Kokkola

Tilaushinnat: koti- ja ulkomaat 30 euroa/vsk.
Ilmoitushinnat (pmm): kuolinilmoitukset.....0,70 e
tekstissä.....0,80 e
pienin ilmoitus.....20 e
Hintoihin lisätään alv. 24%